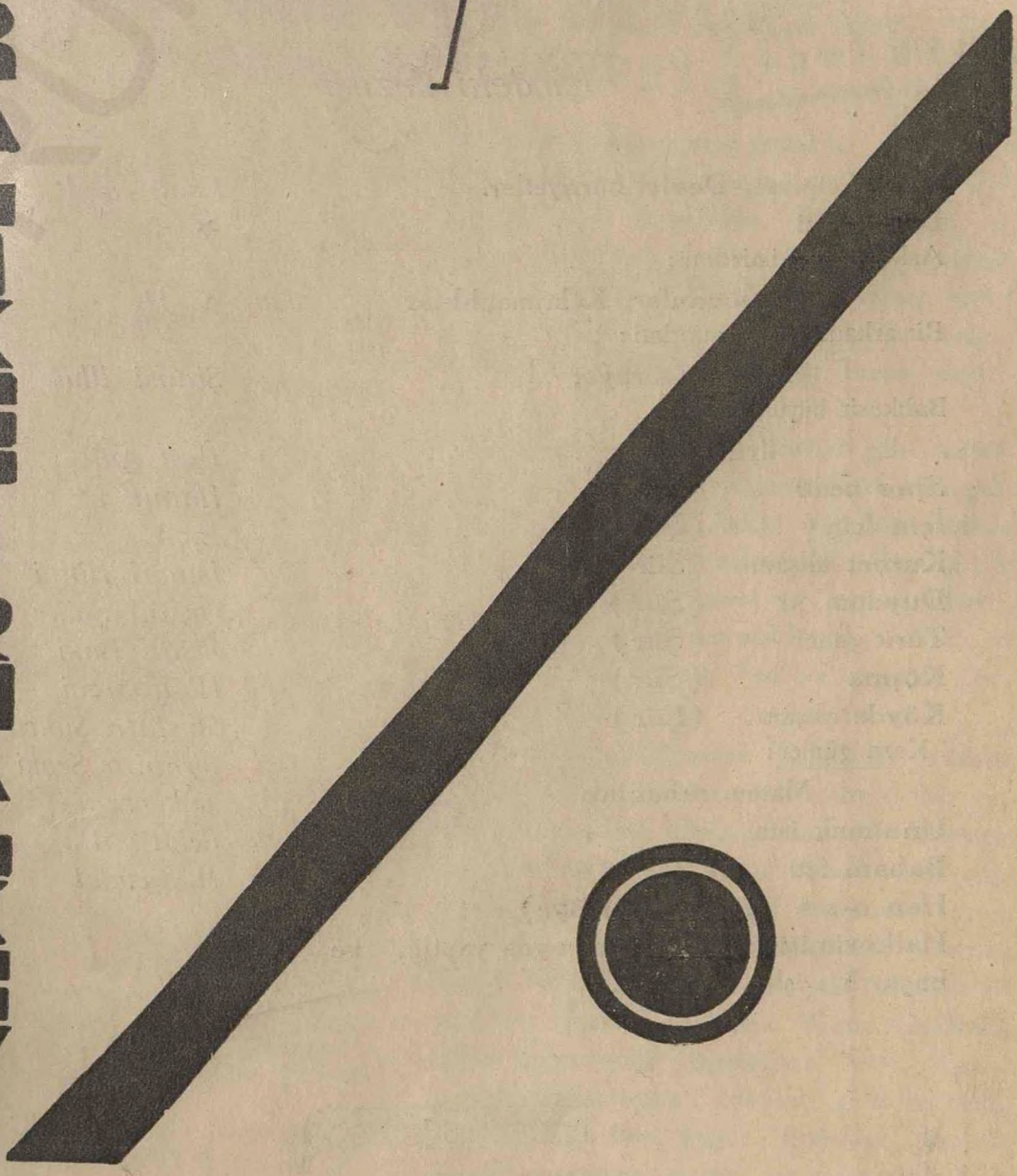
Kayık

BALIKESİR HALKEVİ

3 : SAYI

19 NİSAN : 1933

Sütunlarımız inkılâbın ve Halkevlerinin çizdiği derin ve geniş mefhumun içine giren bütün yazılara açıktır.

Her ayın ilk haftasından sonra gelen yazılar bir nüsha sonraya kalır.

İçindeki Yazılar

Fert, Cemiyet, Devlet hürriyetleri	*Esat Âdil*
Dil Anketi	✶
Askerlik tarihimizden :	
Kahramanlar, Kahrımanlıklar	*A. H*
Bir arkadaş mektubundan :	
Görüşler	*Şinasi İlhan*
Balıkesir büyükleri :	
İlyas Paşa	*Esat Âdil*
Spor nedir	*Hamit*
İçin İçin (Şiir)	*E. A.*
Kurbet akşamı (Şiir)	*İsmail Hilmi*
Duydum, ki (Şiir)	*Orhan Şaik*
Türk genci (Şiir)	*İhsan Baki*
Koşma (Şiir)	*Halil Sezai*
Köyde akşam (Şiir)	*Mustafa Şükrü*
Kara günler :	*İbrahim Şevki*
Matem sabahları	*Mükerrem*
Unutmak iste.	*Celâl Sıtkı*
Babam içti	*M. Cevdet*
Hep o ses ; tik; tak (hikâye)	
Halkevimizin bir buçuk ayda yaptığı ve başardığı işler.	*

Balıkesir—Vilâyet Matbaası

ADRES
Balıkesir — KAYNAK
Müracat yeri : HALKEVİ

İmtiyaz sahibi
Tevfik Fikret

KAYNAK

Balıkesir Halkevi tarafından çıkarılır
Aylık Kültür Mecmuası.

ABUNASI
YILLIĞI : 150 Kuruştur
6 AYLIĞI : 80 »

Neşriyat Müdürü
Esat Âdil

OSMAN FERİT SAĞLAM
TÜRK TARİH KURUMU
ARMAĞANIDIR

FERT, CEMİYET, DEVLET HÜRRİYETLERİ [*]

Medenî ve siyasî hürriyetlerin mevzuu bahsedilmesi için bu hürriyetlere istihkak iddia edecek bir şahıs lâzımdır. Aksi halde bu bir zihnî tasavvur, bir metafizik olur. İşte fert bu hürriyetlerin sahibi ve onlardan istifade eden şahıstır.

" Şahıs „ hukukî bir mevcuttur. Fert ise o hukukî mevcudun canlı bir ifade - sidir. Biz mefhumu bırakıp maddeyi yani ferdi mütalea edeceğiz. Çünkü insanî şahsiyetin ebedî varisi olan fert o şahsiyetin manevî , medenî ve siyasî haslet - lerine de sahip olmalıdır.

Bu mebdei kabul edince, klâsik ve derin nazariyelere girmeksizin cemiyet ve devlet tabirlerini de halletmiş oluruz. Cemiyet, içtimaî bir şahsiyettir. Devlet bu içtimaî şahsiyetin manevî, medenî ve siyasî bütün haklarının, varisi olan içtimaî bir fert demektir. Binaenaleyh cemiyet mefhumu devlet ile canlı bir ifade bulmuş oluyor. Devlet olmaksızın cemiyet şahsiyeti olmıyan fert gibi bir tasavvur bir metafizikten başka birşey değil - dir.

Şu halde, fert ve devlet gibi hakikî vakıalar karşısında onların illeti olan şahsiyet ve cemiyeti inkâr etmeğe imkân yoktur. Bundan çıkarmak istediğimiz netice şudur: Medenî ve siyasî hürri - yetler karşısında karşılıklı iki iddia ve iki dava mevcuttur: Fert ve devlet; fertçilik ve devletçilik.

Fert kendiliğinden kendisini tanıdı. Onun manevî tabiatı onu içtimaî bir hayata icbar etti. Fakat manevî tabiatın fert üzerinde yaptığı bu cebir onun şahsiyetini daha eyi inkişaf ettirmek, onun haklarına daha kuvvetle ifade vermek içindi. Bu itibarla cemiyet dediğimiz yeni bir içtimaî şahsiyete vücut verirken, kendi şahsiyetini muhafaza etti. Fakat içtimaî şahsiyetten, devlet gibi kuvvetli bir içtimaî fert doğar doğmaz, bu iki kuvvet arasında zarurî bir mücadele başladı. Fakat dikkat etmeliyiz ki devlet ile fert hakikat halde maddeten içtima ettiği halde ikisinin şahsiyeti istiklâllerini ayrı ayrı muhafaza edebildi. Bir mevcutta başlıyan bu iki zıt şahsiyet mücadelesi işte beşeriyetin başlangıcından bugüne

[*] Son günlerde bazı münakaşalar yapıldı. İnkılâbın ideolojisi üzerinde durularak birçok meselelere ilişildi. Devletçilik eski ve yeni telâkkilere göre ölçüldü, biçildi: inkılâba yakıştırılmak istendi. Halbuki Türk inkılâbı bugün dimdik ayakta duran bir prensiple ilerlemektedir. Bu prensip, ferdin hürriyetini esas tutmakla beraber, bazı işlerde, bilhassa iktısadî sahada devletin hürriyetini artırmaktadır. Bundan evvelki sayımızda **Ehliyet hürriyeti** nazariyesini ileri sürdük. Bugün de fertçilik ve devletçiliği «Hürriyet» ölçüsile kendi ilmi vasatlarında ölçmeğe çalışacağız.

Kullandığımız tabirlerin yanlış tefsirlere meydan vermemesi için «Hürriyet»ten içtimaî ve iktısadî salâhiyetler tanıma manası çıkarılmalıdır. Meselâ « Devlet Hürriyeti » devlete fertten fazla salâhiyetler tanınması halidir. Eski adile devletçiliktir. Mebdeimiz hürriyet olduğu için devlet hürriyeti, fert hürriyeti tabirlerini biz daha ilmî ve şümullü bulmaktayız.

(Geçen sayımızdaki Ehliyet Hürriyeti makalesi ile bu yazımız, basılmakta olan « Medenî ve Siyasî Hürriyetler » adlı kitabımızdan alındı.)

TÜRK TARİH KURUMU
Kütüphanesi

kadar, şekilleri değişip mahiyeti asla tebeddüle uğramaksızın devam edegeldi.

Hukuk ilminin klâsik tarifleri ve ka - ideleri bu iki mevcudun kendi tabiatla - rından doğan temayülleri arasında bir ahenk ve nizam kurmak istemekten ibarettir.

Diğer içtimaî, iktısadî doktrinler ve siyasî sistemler de yine bu nizam meselesi etrafında toplanmıştır. Birinci kısımda uzun uzadıya tahliline çalıştığımız bu meseleyi, ayni mebdelere sadık kalmak suretile eserimizin sonuna kadar devam ettireceğiz.

Medenî ve siyasî hürriyetler karşısında fert ile devlet meselesinin şe'niyeti nedir ve ideali ne olmalıdır?

Bunun cevabını aramak arzusundaki cüret ne kadar büyük olursa olsun bu cüretkârlığın vereceği hazdan kendimi mahrum etmek istemiyorum. Esasen daha evel bu hazzı birinci kısmın her üç fas - lında bilhassa Türk inkılâbının ideolijisinde ve ehliyet hürriyeti nazariyesinde duy - maya çalışmıştım.

Biz herşeyden evel içtimaî bir ilerlemenin mevcut olduğunu kabul ediyoruz. Hürriyetin azamî inkişafını da bu ilerlemenin zarurî bir neticesi sayıyoruz. Fakat inkişaf fertte mi yoksa cemiyet namu hesabına devlette mi vukua gelmelidir.? İşte bugüne kadar yapılan münakaşaların halledemediği mesele budur.

Ferdin inkâr olunduğu devirlerde ce - miyet ve devletin hakları bir takım gayri tabiî salâhiyetlerin ihdas edilmesinden ibaretti. O devirlerde içtimaî ilerlemeğe rastlanmaz. Fert, cemiyet ve devletin lehine ihmal edildiği zaman şahit oldu - ğumuz terakki ve medeniyet ise derinden derine bir takım ıstırapların beşiği gibi idi.

Bizce bunun sebebi aşikârdır. Fert bizzat kendi hakları ve hürriyetleri dahi - linde yaşamakta olduğu gibi bir de devlet namı altında ayrıca yaşamaktadır.

Ferdi inkâr etmek istediğimiz zaman devleti öyle gayri tabiî bir vaziyete düşürmüş oluyoruz ki; ortada kendi hüviyeti ile devletin hüviyetini telif edebilmiş birkaç küçük zümrenin zulmünden ve istibdadından başka birşey görmüyoruz.

Bütün ilk ve orta devirlerin bu siyasî ve içtimaî hususiyeti bize herşeyden evel şu hakikati öğretmiştir; eğer fert inkâr edilmiş olursa, devletin hak ve hürriyetleri de içtimaî vazife noktasından aykırı bir çıkmaza sokulmuş olur. Çünkü nasıl fertler arasındaki nizam, fertlerin hak ve hürriyetlerinin hududunu yekdiğerinin hududu ile tayin etmekle doğuyorsa; içtimaî ve umumî nizamda ferdin hürriyeti ile devletin hürriyetinin yekdiğerinin hududu ile tahdit edilmesinden doğacaktır.

Ancak, mesele bu derece basit değildir. Beşeriyetin tarihi dikkatle tetkik edilir ve içtimaî ilerleme esas tutulursa son derece mühim üç cephe karşısında bulunuruz:

A) Devlet kendi hürriyeti hududunu genişlettiği ilk ve orta devirlerde ferdin tabiî hürriyeti tehdit altında bulundurulmuştu. Geri fertlerden mürekkep, hak ve salâhiyetleri ileri devlet sistemi bir zulüm ve istibdat içinde yaşamıştı. Çünkü devlet fertten gaspettiği hakları iade etmemiş onları bazı zümrelerin haklarına ilâve etmişti.

B) Bunun aksülâmeli olarak ferdin tabiî haklarının, devlet karşısında çok ileri bir vaziyete sokulması bilâhere içtimaî ıstıraplar yarattı. Çünkü fertlerin bir kısmı tabiî haklarını ancak devlet vasıtası ile korutabilmek vaziyetinde idi. İçtimaî hayata esas tutulan kaideler, ferdin geniş salâhiyetler içinde yaşadığı zaman bir takım haksızlıklar ve ıstıraplar doğmasını menedecek vaziyette değildi.

G) Bugün ileri sürülen, bazı memleketlerde tatbik gören ve ferde ait salâhiyetlerin aksülâmelinden ibaret olan diğer bir nizam meselesi de cemiyet namu hesabına devletin hürriyet hududunu mutlak bir hale getirmek fakat ilk ve orta devirlerinkinden büsbütün başka neticeler elde etmek yani ferdi tamamen inkâr etmek fakat onları devlet veya cemiyet namı altında bilâistisna ve ayni ölçüler ile refah hakları temin etmek.

Bu otokratik, demokratik ve sosyalist vakıalar medenî ve siyasî hürriyetler noktasından, içtimaî ilerlemenin şe'niyeti ve ideali karşısında bir takım tezatlar ve aykırı neticeler vermiştir

Bizce, herşeyden evel halledilmesi lâzım gelen mesele şudur: Hakikî nizam, içtimaî ilerlemenin son haddinde ta - hakkuk edecektir. Bu ise evvelâ ferdin medenî ve siyasî salâhiyet - lerinin azamî surette inkişafı dolayısile mütekâmil bir hale gelmiş olan ferdin devlet ve cemiyet içinde ayni nispette vücude getireceği bir yükselme ile mümkün olacaktır. Bu suretle fert kendisini kendiliğinden inkâr ederken hiçbir ıstırap duymıyacak, tabiî haklarını medenî ve siyasî hürriyetlerini hakikî bir ehliyete kavuşmuş olan daha umumî bir " içtimaî fert „ de teşrik edecektir.

Halbuki ferdin tabiî hürriyetlerinden bir kısmını inkâr eden otokrasi gasbettiği bu hakları diğer bir zümreye bahşetmek ve ehliyeti olmıyan devletin hürriyeti hududunu genişletmek suretile nizamsızlığı bir zulüm haline kalbetmiş oldu.

« Her cemiyeti siyasiye beşerin mü - ruru zamanla sakıt olmıyan tabiî haklarını muhafazaya müstenittir „ prensibini ortaya atarak doğan demokrasi ayni ferdin ayni zamanda yaşadığı ve yaşattığı devletin kendi tekâmülü ile mütenasiben tekâmül etmesi lâzımgeleceği hakikatini farketmiyerek devletin de bu suretle tabiî haklarının azamî inkişafı halinde ne olması icap edeceğini düşünmemiştir.

Diğer taraftan ferdin medenî ve siyasî hürriyetlerinin ve devlet karşısında bir hadde kadar ilerledikten sonra otokratik devlette vukua gelen hatalı temerküzler şeklinde bu defa demokratik temerküzler başlamış bunun neticesi olarak cemiyetin bir tarafında medenî ve siyasî hürriyet - lerin semeresinden azamî istifade edenler diğer tarafında ise bu hakları tamamen hür oldukları halde sırf içtimaî hayatın bil - hassa iktısadî uyğunsuzlukları yüzünden istimal edemiyenler görülmüştür.

Sosyalist iddialar ise, beynelmilel umumî bir seviyenin vücut bulmasını, ferdin tekâmülünün devletin azamî tekâmülü içinde kendiliğinden inhilâle müsait bir vaziyete gelmesini beklemeksizin tatbik görmek istemekle hata etmiştir. Ayni zamanda ileri sınıfları, medenî ve siyasî hakların istimalile henüz tamamen olğun bir hale gelmemiş sınıflar vasıtasile devlet putasına eritmek için atmak bittabi umumî muvazeneyi sarsmış ve bu sırası gelmemiş cebrî inhilâl geri sınıfların diktatörlüğile neticelenmiştir.

Sosyalizm gibi çok ileri bir cemi - yette tahakkuk etmesi lâzımgelen bir doktrin cemiyete bu seviyeyi verinciye kadar bekliyecektir.

Şu halde medenî ve siyasî hürriyetler kendi idealine kavuşmak için demokrasi yolu ile; ferdin hakları, azamî surette artarken, sosyalizm bu demokrasi üze - rinde geniş bir fazilet mücadelesi yapmalı fakat ferdin ancak en yüksek bir irtifaa çıkarılmak suretile devletin kucağına düşmesini temine çalışmalıdır.

Hulâsa medenî ve siyasî hürriyetlerin ferdin elinde ve en ileri bir demokrasinin teminatı altında bulunması şe'niyet bu hürriyetlerin cemiyet ve devlete ancak çok daha geniş ve hattâ mutlak bir ifade

DİL ANKETİ KARŞILIKLARI

Dil, edebiyat ve tarih şubemizin dil kolunun dağıtılan listelerden seçip elediği karşılıkları dercediyoruz:

Bundan evelki sayımızda onuncuya kadar neşretmiştik. Bu sayımızdaki ise onucudan yirmi sekzinciye kadar olan anket karşılıklarıdır.

Kabahat = Suç
Kabiliyet = Becerikliliik
Kabul = Benimsemek, almak
Kabir = (Kabr) sin, tumba, gor
Kader = Alın yazısı, mut
Kadir = (Kadr) değer, yücelik
Kadit = Kupkuru, bir deri bir kemik
Kafile = Küme, sürü, yığınak, barhana
Kafiye = Uy, uyluk, ayak (şiirde)
Kaide = Temel, destek, türe oturmalık, düzen
Kâinat = Acun
Kamus = Söz kütüğü
Kanun = Yasa
Lâkap = San
Lâmise = Dokunma, değme
Lânet = İlenç, kargıma
Lâfzî = Sözce, sözde
Lâubali = Senli benli
Lâzım = Gerek
Leh = (Aleyhin zıddı) yana
Lehçe = Konuşma, konuşuş, ağız
Letafet = Güzellik
Leyli = Yatı
Liyakat = Değer, yaraşıklık, yaralıh
Luğat = Söz, söz kılavuzu
Macera = Olan biten, başa gelen, baştan geçen
Mademki = Öyle ise, öyle idide
Mahiyet = İç yüzü
Mani = Enğel
Mania = Korkuluk
Mahuz = Alınmış, alınma
Memur = Buyuruk,
Memuriyet = İş
Mubaleğy = Oşurtma
Mübare = Kutlu
Nabz = (Nabz) damar atması, damar atışı
Namzet = Yavuklu, sırada, aday
Namus = Doğruluk, erlik
Naz = Kırıtma, şımarıklık, kilîn
Nazım = Koşma
Nesir = düz yazı

---

bulmak için intikal etmesi bir idealdir. Bize, intikali ancak bu mahiyette tahakkuk ettirmek istiyecek olan bir doktrin lâzımdır. Faşizm gibi henüz mezhep halini almamış olanlar da dahil olmak üzere umumî nizamı korumak istiyen doktrinler arasında bu ciheti en çok kendine mal etmiş olan fikrimizce en ileri bir nizam müjdecisidir.

Türk inkılâbının ideolojisine gelince; bunu birinci kısmında da izaha çalıştığımız veçhile medenî ve siyasî hürriyetler noktasından kuracağımız nizam için kendi içtimaî psikolojimizi ihmal etmemeliyiz. Evvelâ medenî ve siyasî hürriyetler için kendimize en ileri şe'niyet arayacağız. Her şeyden evel o şe'niyete yaklaşacağız. Sonra o şe'niyetin idealini benimsiyeceğiz: Medenî ve siyasî hürriyetler vakıasında da fert ve devlet şe'niyetlerimize en ileri fert ve devlet şe'niyetlerine yaklaştırmak için bu örneğin umumî bütün safahatını yaşayarak idrak edeceğiz. Bizim için demokrasiye ferdi ancak en yüksek irtifaına çıkardıktan sonra kendiliğinden devlette inhilâlini temin edecek bir vazife gördürülmelidir.

ESAT ÂDİL

Nedamet = İldimlik, cayma
Nesil = Soy
Neşe = Sevinç
Neşir = Neşir, dağıtma, yayma, duyurma
Neşriyat = Yayış, dağıtış, duyuruş
Netice = Son
Nezahat = Arlık
Nezaket = İncelik
Paye = Yücelik, orun
Pejmürde = Yıprak, eski, püskü, soluk, (solmuş)
Pençe = El
Pervane = Aylanğıç, kelebek
Perver = Seven, besliyen, bakan
Perişan = Dağnık, karmakarışık, darmadağın, düşkün
Peşiman = Caymak, mışmak, ildim
Peşin = Önce, önden, ilkin
Peyda = Belirme
Peyğamber = Yalvaç, elçi
Rağmen = Tersin
Rekabet = Yarış, kıskanma, çekememe
Rakam = Sayı
Rakip = Yarışan' kıskanan çekemiyen (kuma)
Razı = Boyun eğen, eh demek, pekeyi demek
Refah = Bolluk, kalkınma, bolarma
Remzi = Uran
Resim = Çizgi, taslak, kılık, vergi
Resmî = Beylik
Rey = Beğenim
Sabuk = Eeki, geçen
Sabır = Beklemek, katlanma, çidanak
Sade = Düz, yalnız, özenziz
Saadet = Mutluluk, uğurluluk
Sadet = Önceki
Saf = Katğısız, karşılıksız, bön
Safi = Arınmış, katkısız
Sahil = Kıyı, yalı
Sahip = İse, eğe
Sahife = Yüz, yaprak, yüzü
Sahne = Alan, yer, orta
Şahıs = Kişi, kimse
Şahit = Tonek
Şahsiyet = Benlik
Şaibe = Leke, kir
Şair = Kam, baksı, söz düzen, türkü düzen
Şiir = Deyiş
Şetaret = Sevinçlik
Şevk = İstek
Şart = Bağ, koşuk
Şayia = Duyuntu
Şer = Kütülük
Şeref = Ün, ululuk
Şerait = Yol
Tabi = Uyan, bağlı
Tali = İkinci, sonraki
Tecil = Geriye bırakma, sonraya bırakma
Tedip = Bastırma, yola getirme,
Teemmül = Düşünme
Teessüf = Tasalama, acınma yırınme, yazık
Teessüs = Kurulma, kökleşme
Teenni = Ağır, ağır yavaş, yavaş davranma
Teessür = Acı duymak, üzülme, üzüntü
Tehir = Alıkoymak, geri bırakma, geciktirme
Tekit = Sağlamlaştırma, itelemek
Telif = Uzlaştırma, ara bulma, birleştirme
Temin = Sağa çıkarma, sağlamak söz verme, inandırma
Tesir = İz bırakma, işleme, dokunma, koyma, geçgel
Uhte = Üstüne alma
Ukte = Düyüm
Ulvi = Yüce, yüksek
Umde = Direk, dayak, güvenç
Umum = Bütün, hep
Unsur = Kök
Unvan = San
Ûrfi = Türesiz

Uzuv = Dal
Ücret = El emeği, gündelik
Ülfet = Alışkınlık, konuşma
Üstat = Usta
Uzlet = Yalnızlık
Vahşet = Yabanlık, gürelik
Vahamet = Korkulu, kötüleşme
Vaki = Olan
Vasıta = Ara, ulak
Vebal = Suç
Vecit = Coşma, kendinden geçme
Veda = Ayrılık, ayrılma, bırakma
Velhasıl = Sözün kestirmesi (Uzun sözün kısası)
Vesika = İnak (İnanak)
Vicdan = Duyğu, iç (Nasıl için götürdü)
Yadigâr = Anılgan, andaç, armağan
Yakın = Kısa, beri
Yakin = İnanma, eriş, yan
Yani = Demekki
Yegâne = Biricik, tek
Yeis = Umutsuzluk, üzüntü
Zait = Gereği olmıyan, gerekmez, artan
Zaman = Çağ
Zat = Kendi, özü, kimse
Zebun = Ezgin, ergin, cılız
Zebunküş = Ktı yürekli
Zekâ = An (Anlamak) zeyreklik
Zeval = Aşağılama, yok olma, ölüm
Ziyaret = Görme, yoklama
Zümre = Küme
Abes = Boş, saçma
Abus = Somurtkan, asık, purtarık
Acaip = Şaşılacak şey
Acele = İvme, alât, ivetleme
Acemi = Toy, calpa, çırak
Aciz = Güçsüzlük, beceriksizlik
Adalet = Doğruluk
Adet = Alışkanlık, alışma, öreyik, görenek
Adeta = Düzce, bayağı

Adî = Aşağı, bayağı
Afiyet = Sağlık, eyilik, esenlik
Bakaya = geri kalanlar
Basiret = Görme, görüş
Basit = Düz, kolay, açık
Baza = Ara sıra, arada bir
Belâ = Acı, sıkıntı, tasa
Belâhat = Bönlük, heyikelik
Beraat = Kurtulmak, sıyrılmak
Berat = Buyurultu
Berbat = Kötü, bozuk, karmakarışık
Bereket = Bolluk
Beşaşet = Güleçlik, sevinç
Bezil = Bol bol (saçma) esirgememezlik
Can = Dirim (Idık)
Cefa = Sıkıntı, üzüntü
Cehit = (Ceht) cabalama, çalışma
Cehennem = Tamu
Celâdet = Yiğitlik
Cemaat = Bölük, küme
Cemile = Yaranmak
Cemiyet = Birlik, dernek, topluluk
Cenaze = Ölü
Cennet = Uçmak
Cenin = Döl
Defi = Koğma, savma, itiş, öteye itme
Defa = Kez
Defter = Kütük
Delâlet = Kılavuzluk, yol gösterme, öncülük
Delil = Tutamak, kılavuz
Derç = Toplama, araya sıkıştırma, derleme
Derece = Kerte sıra basamak ölçü
Derman = Güç
Ders = Öyürtlen
Dert = Ağrı, acı, uğur
Deruhte = Üstüne alma
Efsane = Masal, düzme, uydurma
Ehemmiyet = Değer, aldırış
Ehil = Yaraşma

Askerlik Tarihimizden :

KAHRAMANLAR KAHRAMANLIKLAR (*)

harputlu Ömer Çavuş

Çanakkale muharebeleri baştan aşağı Türk milletinin birer şehamet abidesidir. Bu muharebelerin hangi parçası ele alınsa kıymetli bir hamaset menkıbesi olur. Burada ne kahramanlar türemiş, ne dilâverler belirmiştir. İşte onlardan birisi de Ömer çavuştur. Ömer çavus 13 nücü fırkaya mensup altmışıncı alayın birinci taburu çavuşlarındandır. Harputludur ve 33 yaşındadır. Alayı birinci taburile "Kirne„ mıntakasındaki siperleri işgal etmiş ikinci, üçüncü taburlarını ihtiyatta bırakmış bulunuyordu.

23 Temmuz.. Çok sıcak bir gün.. Saat 14 de sahile hatsiz hesapsız gemiler dizilmiş yakında kopacak kıyameti anlatmakta bulunmuştu.

Birden bütün gemi topları faaliyete ve siperlermize ölüm yağdırmağa başladılar. Buna bütün kara topları da iştirak etmişti. Bu topçu sağnağı üç saat böylece devam ettikten sonra siperler hattımızın gerilerine kaydırılmış ve İngiliz piyadeleri de topçularının zaferlerini toplamk üzere siperlerimize saldırmışlardı. Bu meyanda 60 ıncı alayın birinci taburu elindeki düşmana çok yakın olan siperlerimize de İngiliz askerleri girebilmişler ve fakat orada gömülüp kalarak daha ileriye geçememişlerdi.

Bunlar kudretli toplarının tesiratına ve siperlerin yıkılmış, sığnakların çökmüş, birçok insan kümelerinin toprak altında kalmış olmasına güvenerek kemali ümit ile biperva ileriye atılmışlardı... Fakat siperlerde kalabilen Türk askarleri de İngiliz piyadelerinin bu savletini kırmağa kâfi gelmiş yalnız askerlerimiz bu defa üç dört misli döşmanla boğuşmak mecburiyetinde kalmıştı. Siperlerin darlığı tüfeğe takılmış kasaturaların işlemesine mani olduğundan çok yerde kasaturalar tüfekten çıkarılarak bıçak ve hançer gibi kullanılmış, artık süngü ve bıçak gıcırtıları; kürek, kazma şakırtıları ve yumruk ve sille patırdıları boğaz boğaza gelen insanların binbir çeşit bağrışmalarına karışmıştı.

Bu sırada alay ikinci ve üçüncü taburlarını da birinci hat siperlerinin takviyesine gönderdi. Fakat rahı mesturlar yaralı ve şehit cesetlerile dolduğundan taburlar çok ağır ilerliyebiliyordu. İkinci tabur kumandanı, ilerden daha evel malûmat almak ve vaziyeti biran evel anlamak ihtiyacını duyarak emir zabitini öne sürdü ve siperlere kadar gitmesini emreyledi. Bu zabit siperlere yaklaşınca kaşısında birinci taburdan Ömer çavuşu gördü.

Zabitin:

— Ne var, ne yok Ömer çavuş!

Demesi üzerine Ömer çavuş şu yolda tekmil haberi verdi:

— Efendim bizim tabur zabitlerinden kimse kalmadı. Efrattan da canlı nefer pek az kaldı, fakat siperlerimize giren İngilizlerden de hiç birini sağlam bırakmadık.

— Siperler hep elimizde mi?

— Efendim yalnız Yusuf efendi siperlerinden 3 mangalık bir kısımda düşman vardır. Çünkü orada sağ kalmış neferimiz yoktu!

— O kısmı bana göstebilir misin!

Deyince bu kahraman çavuş zabitin önüne düşerek ilerlemeğe başladılar. Türk ve İngiliz cesetlerile dolu siperlerden geçerken kâh bir kafaya, bir bacağa basıyorlar ve kâh atlayıp geçerken cesetlerin üzerlerine düşüyorlar ve bu tarzda

(*) Bu sayımızdan itibaren Türkün ünlü kahramanlarına ait hatıralarına başlıyoruz. Son devrin milli ve askeri tarihinin minyatörlerini teşkil edecek olan bu sahifeler yüksek kumandan Ali Hikmet Paşa Hazretlerinin kiymetli ve devamlı yardımlarına mazhardır.

güçlükle gidebiliyorlardı. Düşman yerleşebildiği parçadan bunları görünce makinalı tüfek ateşi açtığından durdular ve durdukları yerden düşmanın tutunabildiği kısmı Ömer çavuş parmağile gösterip anlatabildi:

— Başka yerde düşman yok değil mi Ömer çavuş!

— Hayır efendim yoktur...

— Peki!. Şimdi senin tertibatın nedir?.

— Sağ kalabilen neferlerimi şu gezdiğimiz siperlere birer ikişer nöbetçi diktim. İngilizlerin daha ileriye gelememesi için toplayıp artırabildiğim 25 neferi de şurada yığılı tutuyorum!.

— Artık burası emindir değil mi?.

— Allah utandırmasım efendim!.

Zabit Ömer çavuşla beraber siperleri dolaşırken rasgeldikleri neferlere:

— Gazanız mübarek olsun, geçmiş olsun!

Dedikçe bunlar tozlu kirpiklerinin sakladığı kanlı gözlerile zabiti süzerek, susuzluktan köpüren yapışkan dudaklarını zorla açmağa çalışarak teşekkür ediyorlardı...

İçlerinden havadis verenler de oluyordu. Bir nefer.

— Efendim, biz taburun her dört bölüğünden işte bu kadarcık kaldık.. Fakat şehit düşen arkadaşlarımızın, kıymetli zabitlerimizin intikamını da çok şükür aldık!.

Diğer bir nefer atıldı:

— Efendim, ben şimdiki hayatımı Ömer çavuşa borçluyum... Ben şuracıkta kuvvetli bir gâvurla karşılaşmıştım. Ona gücüm yetmedi. Beni yatırdı sustalı bıçakla boğazlamağa çapalıyordu. Ömer çavuş yetişti, bir kurşunla beynini parçaladı ve beni kolumdan tutup kaldırdı...

Zabit:

— Yaşa Ömer çavuş!.

Deyince Ömer çavuş kızardı ve pek tozlu ve düşük olan kara bıyıklarını sol elile düzleterek teessürle anlatmağa başladı:

— İngilizlerin ilk çıktıklarını gören ve ilk ateşe başlıyan ben olmuştum. Siperlerimize girinciye kadar beşini kendim vurup düşürdüm. Siperde de ikisini süngümle ve birisini de kurşunla tepeledim.

Zabit Ömer çavuşu takdir ederek kumandanına malûmat yetiştirmek üzere dönerken ona refakat eden Ömer çavuş rasgelen cesetleri göstererek yine anlatıyordu:

— İşte yüzbaşı eyzullah bey.. İşte yüzbaşı Kâzım bey, İşte binbaşı Recep bey. İşte birinci mülâzım Hamdi bey.. Velhasıl bütün tabur zabitlerimiz hep şehittir. İçlerinden yalnız üçüncü bölük yüzbaşısı Atıf bey ağır yaralı olarak kurtulabilmiştir.

Ömer çavuşun bu kahramanlığı ve zabitsiz kalan taburunun kurtulabilen bütün efradını kumandası altına toplıyarak cesaret ve hüsnü tedbir ile siperleri elde tutmağa muvaffak oluşu emir zabiti tarafından tabur kumandanına ve oradan alaya bilbirilmiş ve Ömer çavuşun namı artık her yerde takdir ve hürmetle ve kemali muhabbetle anılmağa başlamış göğsü de harp madalyalarile dolmustu...

Bergamalı Ahmet Onbaşı

Büyük harpte birinci kanal taarruzundan sonra (Tih) sahrası kanalın beri taraf kenarına kadar elimizde kalmıştı. Bu vasi çöl; ara sıra kanala baskın teteşebbüsleri göstermek için elde tutulur ve bu sebeple kıtaat sıra ile burasının muhafazasına geliyorlardı.

Sıra 28 inci alaya galmiş ve alayın üçüncü taburu bir makineli tüfek ve bir mantelli tppla takviye edilip bizzat alay kumandanının emrinde olarak (Nablis) den çölün merkezi olan (İbin) e hareket etmiş ve 1915 nisanın iptidasında buraya

gelmişbi .

(İbrin) bu vasi çö[ün paytahtı gibi idi. Bu paytahtın sarayları ve mamurelerde mahruti çadırlardan ibaret idi. Bir gün makineli tüfenk ve topda beraber olarak (70) kişilik bir müfreze kanale bir baskın teşebbüsü yapmış ve kanalda bir tarak dubasını tam isabetler yapmak ve zuhur eden iki düşman hicin suvari bölüğünü def ve perişan etmek ve bir kaç deve esir almak gibi muvaffakiyetlerden sonra (muhdes) mevkiine dönülerek burada saat 11 de istırahata geçilmiş idi. Buraya gelinceye kadarda bir düşman tayaresi tarafından müfreze takip edilmiş bulnnuyordu.

Çölde nisan sıcağı tayanılmiyacak derecede şiddetlidir. Gerek sıcakdan ve gerekse 40 kilometreden fazla bir gece yöruyüşünden sonra herkez bitab kumlar üzerine serilmiş dinleniyor ve müfreze ile beraber bulunan 120 su deveside muhdes kuyusuudan sularını ikmal etmek için ıhtırılarak istırahata geçirilmiş buluniyordu.

Muhdes mevkii etrafı kum yığınlarile çevrilmiş çukurda bir kuyu başidır. Bu kum tepeleri üzerine nöbetciler çıkarılarak müfrezenin emniyetide tesis edilmişdi.

Saat 12 de nöbetciler (düşman geliyor!) diye seslendiler. Bakınca görüldü ki hakikaten geçen geceki hareketin intikamını almak için tayaresinin delâletile mühim bir düşman kuvveti geliyordu.

Önde iki suvari bölüğü geniş bir cephe ile ilerleyor; birgün evvel müfrezenin bozduğu iki hicin suvar bölüğüde soldan ihata edecek bir vaziyete geçiyordu. Suvari bölüklerinin arkasındanda bir alay piyade ve bir sahra bataryası yol kolunda gelmekde idi. Hemen buradan geçmege kalkışıldı ve müfreze iki kademeye ayrıldı. Birinci kademe kum tepelerini tutdu.

Bunuu çekilmesini himaye edecek ve böyle birbirlerini himaye ede ede çenberden kurtulmağa çalışılacaktı. Develer yükletilirken birinci kademede musademeye başladı. Tayyare de (50) metreye kadar inmek ve yine yükselmek tarzında uçuşlar yapıyor vaziyeti büsbütün tethiş ediyordu. Müşkülâtla develer ikinci kademe ile yola çıkarıldı. Bu su develerinin çölde çok ehemmiyeti vardır. Bunları bırakmak susuzluktan helâke razi olmak demekti. Manikli topla makineli tüfenkte bu kolla birlikte geriye gönderildi. Birinci kademe mevziini terke mecbur olarak ikinci kademenin himayesile çekilmiş ve geride oda ikinci kademenin çekilmesini himayeye başlamıştı .

Birden bir (hurra) sadası işidildi.. Duşmanın iki süvari bölüğü kum yığınları arkasında hücum tertibatını alarak kemali şiddetle hücuma kalkmıştı .

Birinci kademmyi çiğniyerek ikinciye yetişti ve bunu da mahvetmeğe az kal - mışken ansızın bir makineli tüfenk ateşi başladı .. Duşman sivarileri şaşırarak yüz geri ettiler ve adeta firara başladılar . Makineli tüfenk bilâ inkıta işliyor süvarisiz atlar başı boş kaçıyor ; atsız süvariler şuraya buraya sığınmağa çalışıyor ve ortalık yaralı ve ölü insanlar ve atlarla doluyordu . Biraz sonra topçu ateşide başlamış ve artık manzara bam başka olmuştu şimdi hücum eden duşman süvari bölükleri perişan bir halde kaçıyorlar , müfrezenin solunu ihata edecek olan hecin süvari bölükleri ne olduklarını şaşırarak turuyorlar . Piyade alayi küçük parçalara ayrılarak öteye beriye koşmakta ve arkadan gelen bataryada yol kolunda şaşkın beklemekte idi ..

Artık vaziyet tamamen deyişmiş ve bundan istifade etmesini bilen müfreze çekilmek imkânını bularak muhakkak bir ölüm ve esaretten kurtulmuştu . Müfre-

Bir arkadaş mektubundan:

GÖRÜŞLER

Arkadaşım Esat Âdil;

(Kaynağı) n 2 inci nüshasını da okudum. Artık bu bahiste ciddî konuşmak lâzımgeldiğini bana tedris etmiş olan ön yazın (Ehliyet hürriyeti) ile pek eski bir başlangıca bağlı olduğunu hatırladığım (İlyas paşa) tetkikinin bende bıraktığı izi sana anlatmak istiyorum.

(Ehliyet hürriyeti) diye önümüze yep yeni bir isimle attığın içtimaî hâdisenin senin tarafından bu şekilde telâkkisi, bence tabiîdir. Fransa ile beraber, belki ondan daha önde olarak, halâ ihtilâlikebirin rüyası içinde yaşıyan (Belçika) da dört zihin senesi yaşadıktan sonra bu toprağa dönen genç adam, elbet yalnız böyle konuşa bilirdi. Cemiyet nızamı içinde mu - ayyen ehliyetlere tekabül eden muayyen (iktidarlar) manzumesini tasavvur etmek için, mutlak, on dokuzuncu asrın o rüyalı senelerine dönmek lâzımgelir. (Hür - riyet demokrasisinden beşeriyet ve mil - letler için son ve kati bir merhale olan müsavat demokrasisine geçmek) hulyasını yine on dokuzuncu asrın sosyalistlerine, ûtopsitlerine yakıştırırım Hukukta (Dugui) den ve felsefede (Marks) tan sonra ben senin bu hürriyetler memleketinden ge - tirdiğin lâflara inanmıyorum. (Müsavat demokrasisi) nin kat'î ve son merhale olduğunu söyliyorsun. İçtimaî meselelerde ve iki milyara yakın insanın saadeti için değil, yaşaması için girişilen kafalar ve fikirler cidalinde daha az, en az şairane sözler söylemek lâzımgeldiğini bize (Kurum - melinğ) öğretmiş olsa gerektir.

Arkadaşım Esat Âdil; artık bütün ilmile tam müstehase haline gelmiş olan hocamız Ağa oğlu Ahmedin (idare edenler ve idare olunanlar) diye uzatup durduğu hikâye, bilki, insanların omuzlarına yeni indi. Hukuk ona demirden kabını geydireli epeyce zaman geçmişti. Fakat beşerî "Haut Parleur„ ancak şu on sene zarfında onu ufuklara haykırdı. Demokrasinin parlamento pencerelerine vuran akşam kızıllığı gibi ölü , soluk ve " yolcu „ saltanatını seyredip dururken ana bağlı bin türlü mefhumlerin ve halledilmiş zannedilen beşer proplemlerinin de beraberce göçüp gittiğine inanmamak , bunu görmemek , en hafif manasile "şairane„ olur. Belçikanın hudud boyunda iki yana dolaşan , kırık bacaklarının aksi Ren nehrinin sularına vuran "Hitler„ alâmetinin, bütün tezatlarile ve budalalıklarile ; bütün gürültüden ibaret ihtişam ve kudretile elân yaşamakta olduğunu görmüyor musın ?

Dugui nin "Devlet„ e verdiği en temiz teşhisi , İtalyada , Cermanyada , bütün

---

zenin bu halâskârı makineli tüfenk kumandanı Berğamalı Ahmet onbaşıdır .

Bu onbaşı develerle birlikte geriye giderken duşmanın hücumunu görmüş ve arkadaşlarının çok fena olan vaziyetini anlamış ve geriye gitmekten kendi kararı zatisile sarfı nazar ederektüfenki indirüp ateşe başlamış ve tüfengini kemali sükünet ve cesaretle bizzat işleterek bu büyük muvaffakıyeti temin eylemiştir . Müfreze kumandanı bu halâskârın gözlerinden öperek onu taltif etti . Fakat o ; asıl en büyük taltifi bütün müfrezedeki zabitan ve efradın kalplerinde hasıl olan ebedi minnettarlıkta bulmuştu . Ahmet onbaşının Çanakkale ve Kafkas cephelerinde de yine böyle çok büyük yararlıkları olmuştur . Kendisi çok muti ve asil tavurlu bir Türk delikanlısıdır .

(İbin) e avdette bu kahramanlık duyulmuş ve başta ordu kumandanı olmak üzere her taraftan (28) inci alay müfrezesinin bu muvaffakıyeti ve bunun küçük kahramanı tebrik edilmiştir .

A. H.

temel ayrılığına rağmen Rusyada , Polonyada, İspanyada yaşar görürüyoruz. Doların kızıl hükûmrânisini "idare eden„ adamın iradesi , İtalyanın mahiyeti ve yolu mechul mukadderatını (Musolini) nin tek müdahalesi kurtardı. Bu idareler, nekadar çabuk bitmek tehlikesine maruz olursa olsun, bugün ayaktadırlar ve yürüyorlar. Hepsinde Parlâmentolar ya diktatörlüğünü ilân eden şansolyenin emrile , ya tesirlerini seri teamüllerle izhar eden hâdiselerin sevkile kapanmışlar, susdurulmuşlardır. Beşeri saadet için mana ve neticesi ne olursa olsun , artık bu demir hakikata vasıl olmalıyız .

Demek istiyorum ki : Demokrası, ister hürriyetler ister müsavatlar demokrasisi , tarihi ömrünü ikmal etmiş ve ona merbut olan hürriyeler meyanında senin (Ehliyet hürriyeti) dediğin ideâl hürriyet te , gömülmüştür . Onun yerine hanği ölçünün kaim olacağı sualide henüz mevsimsizdir.

Dünya, Esat Âdil, kalıp değiştiriyor. [*]

* * *

(İlyas paşa) hakkındaki tetkiki pek beğendim . Bunu itiraf etmekle , hem memnun , hem muztaribim . Yalnız isimlerini zikrettiğin mehazlarla çalışma usuline ve nihayetinde ki güzel sözlerle tarih hakkındeki telâkkine vakıf oldum . Muayyen bir mevzuu ele alarak tarihler arasına girmenin ve orada yalnız bize lâzım olan bir kaç satır veya sahifeyi bulmanın derin elem ve meşakkatini , bu işin içine girmiş olanlar bilir . Hasıl olan netice seninkisi gibi hakikî bir (zafer) olursa elbet o yurgunluklar unutulur . Iztırabım da şundan ki : Kimseyi kendisine karşı methetmek istemem . Bu ona gurur değilse bile bir huzur ve sevinç verebilir . Halbuki (Balıkesir büyükleri) vasıtasile Osmanlı tarihinin koca (Hammer) i bile boğan girdabına girmeğe hazırlanan bir Türk gencini, bu sevinç durdurabilr. Çalışmaların neticelerine itimat caizdir . Hatta bu itimat , bizzat çalışan taraftan izhar edilse bile. Ancak (itimat) la (güvenme) arasında pek mikroskobik bir fark vardır ki o farkın beşeri zaaflarla yutulmasından korkarım ve bunun için seni sana methetmek istemem . Fakat oldu artık .

(Osmanlı tarihi) hakkındaki, keza, yep yeni ve son derece enteresan telâkkisine dairde bir kaç söz söylemek isterim: Kuyucu Murat paşanın kahramanlığına ve Yavuzun maruf evlât kıranlığına henüz çocuk sayılabilecek bir yaşta iken içeretmiştim . Altı asırlık Osmanlı devletinin hayatını, padişahların hayatile hulâssa ve ifade etmek mümkündür.

İşte bu elliye varmıyan insanın, koca bir milletin yüzlerce senelik ömrünü, sevincini, kederini, ıstırabını, maişetini ve tarihini ifade eden tercümei hallerine, artık eyice vakıfız. Yalnız-dediğin gibi- müverrihleri değil, bütün bir medeniyet alemini susturan, aldatan bu dev asa cinnet ve cinayet makinesinin gürültüsü halâ kulaklarımızdadır.

Koca (Hammer) babıalinin mahzeni evrakında yalnız padışahların tercümei hallerini yazmış, milyonlarca insanın tarihini unutmuştur. Altı yüz yıllık bir cinayet ve levis hikâyesinden ibaret olan osmanlı tarihinin bir mecnunane maceradan başka bir şey olmıyan fütuhatile birer sukut ve terdi amili olmuş icraatından başka ortada şayanı kayıt hiç, hiç bir noktasını bulamıyan Avrupa müverrihlerinin, hele on dokuzuncu asrın ikinci yarısından sonra, yeni bir yarı müstemleke hulyasile hareket ettiklerine şüphe yoktur. Müverrih, devlet adamı, hâkim, politikaci meslek adamı: Fakat daima ve en evel vatandaş!

Biz bunu galiba el'an anlamadık.

* * *

(Kandil) adlı şirin senin hesabına

---

(1) Değerli fikir arkadaşımız İlhan beyin bu itirazlarına ve birkaç mütefekkir arasında sağlı sollu yapılmakta olan içtimaî kuruluş münakaşalarına biz en sarih cevabımızı Ehliyet hürriyeti bu sayıdaki baş yazımızla ifadelendirmeye çalışdık.

Balıkesir büyükleri

İLYAS PAŞA

III

Esat ADIL

Balıkesirdeki emvalinin bir çoğunu da sulaha ve fıkaraya ihsan etmek suretile dağıtmıştır .

İlyas Paşanın hacı olduğunu Balıkesir mahkemei şeriye sicillerinden naklen Karasi Meşahiri zikrediyor . Bunu "Anadolu valisi Hacı İlyas Paşa„ tabirile Hammer de teyit etmektedir. [1]

*
* *

İlyas Paşanın emlâk ve akarına ait malûmatı muhterem İsmail Hakkı beyin kıymetli kitabından iktibasen kaydedi - yorum :

Paşa Balıkesirde bir cami ile bir mevlevihane , bir mescit yaptırmıştır . Paşa camii civarında abahaneye muttasıl olan ve elyevm bir iki oda ile havlıdan ibaret kalan mevlevihane sonraları ulemadan Ahmet efendi isminde bir zat tara - fından medreseye kalbedilmiştir . [Karasi Meşahirinin haşiyesinde bu mevlevi hanenin tevliyetine müteallik daha bazı izahat vardır .] Cami ise eski hükûmetin karşısında saat kulesinin yanındaki eski çalışma derneği arsasında idi. İlyas paşa burayı şeyh Lütfullah sülâlesinden satın alarak cami yaptırmıştır . [2]

İlyas paşanın bir vakitler namına mensup yer ise elyevm palamut hanı denilen yerdir .

Bunlardan başka paşa , Bursada emir buharî tekkesi fıkarayi hulefasına nukutu mevkufe vakfetmiştir . [3]

İlyas paşanın ahfadı hakkında en sahih malûmatı yine Karasi meşahirinde buluyoruz. Müellifi muhteremi mahkemei şeriye sicillerini tetkikederek bunları elde etmiştir . Bu taharriyata göre:

İlyas paşanın vefatında dört zevci olup bunlardan [Belkis hanım] ismindeki refikasından Ahmet ve Hatice isminde iki çocuğu olmuştur. İsmail Hakkı bey, Ahmet beye ait başka bir kayda tesadüf ede - mediğini zikrediyor .

Hatice hanım [1117] senesinde vefat etmiştir. İlk zevci Zağnus paşa ahfadından [Sinan paşa] dan İbrahim [4] Ahmet, Mehmet ismindeki oğullarile Ayşe namındaki kızı, ikinci zevci ümeradan [Alişan] beyden ise İsmail bey ile Fatma hanım ismindeki çoçukları olmuştur. Hatice hanımın Ahmet bey [Hacı Ahmet Rasih bey (5)] ismindeki oğlunun İlyas bey namında bir oğlu, İlyas beyin de (İbrahim, Hatice, Gafer) isminde iki oğlu, bir kızı ve İbrahim beyin [6] ise (Halil) namında bir oğlu vardır.

Hatice hanımın diğer oğlu Mehmet bey Abdülkadir [7] anın da Ahmet, Mehmet, Ali, İbrahim, Hatice) isimlerinde dört oğlu ve bir kızı vardır.

Hatice hanımın diğer zevci (Alişan) beyden olan İsmail bey 1113 senesinde vefat ederek Rahime isminde bir kız bırakmıştır . Alişan beyin Fatma hanım ismindeki kerimesi 1136 senesinde bir vakıfname ile münasip bir mahalle mescit ve bir çeşme, Kazıklı dereye de bir köprü yapılması için sülüs malını vasiyet etmiş vakfının mütevelliliğine de üvey kardeşi İlyas beyi tayin etmiştir, vefatı 1140 dır.

İlyas paşa hakkında devrinin şairleri kasideler tanzim etmişlerdir . Bunlar meyanında bilhassa Cevri İbrahim efendinin paşanın yaptırdığı cami ve mevlevihane hakkındaki kasidesile nefinin iki methiyesi çok şayanı dikkattir. İlyas paşanın bilhassa Nefi gibi muhteşem bir şairin kalbini ve kalemini bu kadar derinden teshir edebilmesi bir, muvaffakıyet Nefi gibi lâyemut bir şairin ebedî eserleri arasında İlyas paşanın tarihî şahsiyetinin bulunması, doğrusu bir mazhariyettir.

Cevri,kaside vadisindeNefiye peyrev olan belki yegâne şairdir. Nefinin bütün kasidelerini tanzir etmiştir. Bu kasidesi de yine Nefinin İlyas paşa hakkındaki kasidesinin bir naziresidir. Bundan anlaşılıyor ki Cevri, medhiyesini Nefiden sonra yazmıştır.

İlyas paşanın Balıkesirdeki cami ve mevlevihenesini kudretle tasvir ve tavsif eden Cevrinin bizzat Balıkesre gidip gitmediğini bilmiyoruz.

Bu kaside evvelâ caminin methile başlar: [8]

Tealâllah zehî camî kir şeki arşı alâdır
Muallâ kubbesî hempayeî kürsii valâdır
Ne kubbe asumanî alemî feyzî mukaddestir
Ki ol zerrin alem fevkinde mihrî alem aradır
Ne camî mescidî aks yî ervahî mücerrettir
Ki her bir safası bir payeyî miracı manadır
Ne cami tarhının dılbestesi aklı mühendstir
Ne cami vaz'ının aşüftekârî fıkri bînadır.
. . . . . .
Küruhu esfiyaye payegâhı menberi mesken
Kiramî evliyaye küşeyî mihrabı mevadır
Minarîdilkûşû mevzunû sim endamı gûya kim

---

[1] Hamer C. 9 S. 59

bana hüzün verdi. Yarabbi, bu ne iptilâdır ki sana (faşizim) tetkikatından sonra:

Ayni sebepten
Onun yanışı,
Benim gözlerimin yaşı

Dedirtiyor!.
Bu seferlik bu kadar.
Yolun açık olsun üstadım.

İstanbul: *Şinasi İlhan*

[2] Bu cami harap olmuş bir vakitte depo olarak kullanılmıştır.

[3] İlyas paşanın belki bu zikr edilenlerden mada akar veya asarının bulunması muhtemeldir. Susığırlıkta : bir İlyas paşa caddesi vardır. Birde Balıkesirde « hacı Ellez - Ellezler – Ellez dede » mezarlığı varsada bunun İlyas paşaya ait olup olmadığını tevsik edemedim. Mamafi bu mezarlığın başka birine ait ve muzaf olduğu çok kuvvetlidir. Çünkü bu mezarlığın heman dörtyüz senelik olduğu söylenmektedir.

[4] İbrahim Yahşi bey babası tarafından gelen Zagnos paşa vakfının mütevellisidir. Vefatında tevliyet hacı Ahmet beye intikal etmiştir. Balıkesirdeki İbrahim bey camii ile, bedesian bu zata aittir.

[5] Bu zat 1118 vefat eden.
«Süzme çesmin gelmesün müjgân müjgân üstüne
Urma zahmi sineye peykân peykân üstüne »
matlalı gazelin kaili şair Rasih Ahmet beydir.
İlk tetkikimde ancak bir zan ve şüphe mahiyetini geçmeyen bu kanaatımı bugün tevsik ve isbat vaziyetindeyim. Bu vesika bizzat Rasih beyin kendi eseri olan belugatılahbab tır . Balıkesirin bu çok kiymetli şairi eserinde İlyas paşanın « ceddi bûzûkrvarı» olduğunu müteaddit defalar zikr etmekte babası Sinan paşa tarafından da Zağnos paşaya intisapını teyit etmektedir. Rasih hakkında başladığım tetkiki bitirdiğim zaman bu cihet tamamile tenevvür etmiş olacaktır. Belugatilahbabda şayanı dikkat olan bir cihette İlyas paşa ile küçük Ahmet paşanın yekdigerine yakın akraba bulunduğunun zikr edilmesidir.

[6] Bu zat nufuz ve selâhiyetini süistimâl ederek amcası Abdülkadir beyi öldürmek suretile Zağnoz paşa tevliyetini ele geçirmiş isede zulüm ve tağallübüne bir nihayet verilmek üzere hükûmet idamını emir etmiştir.
Fakat biraderi Cafer beyle beraber İstanbulda şahbaz keray nezdinde saklanarak bilâhare kendilerini af ettirdiler. Hükûmet bunların emlâkini 1193 de zabt etmiştir. Cafer. Halil beyler muhtelif zamanlarda Karasi müteselliimi idiler.

[7] Seyt bey Zağnoz paşa mütevellileri İbrahim beyin katl ettiği evlâtlarındandır.

[8] Cevrinin altmış binden ibaret olan kasidesini tam olarak buraya nakle imkân bulamadık. Arzu edenler gerek Cevrinin, gerek Nefinin kasidelerini divanlarında bulabilirler.

Dahilî istikraz millî demiryolu siyasetimizin milletçe muvaffakıyetidir..

Çekilmiş asümana bir serverî balâdır.

Sonra mevlevihanenin vasfına geçiyor:

Misali kâbe ol camî eğerçî bi nazir oldu
Velâkin mevlevihane acap cayi temaşadır
Nedir ol hankahî dilküşa menzilkehî hurum
Ki her bir hücresi feyzi safada cennet asadır
Dönerler cezbeî vecd ile kutsiler hariminde
Meğer varise ol tekke dilî pür şevkî muallâdır
Mahfeli ol muallâ mabed ve ol dilkişa tekye
Ki her birî kulubü mümine feyz bahşadır.

Bu mübalâğalı fakat kudretkâr metihlerden sonra İlyas paşa için mutena mısralar sıralıyor:

Sevab endişe sadr mutekit İlyas paşa kim
Salâhkâr ile revnak füruzn zuhtü takvadır
O sahibî hayrı himmet kim bu deglü içtihadından
Muradî hatırı kesbî rizayî haktealâdır.
Skender rütbe, düstur arsito münhem ve daniş kim
Ne tedbir etse makbul hakimû aklü danadır
Yaraşır verse revnak sadırı divan şehinşaha
Yekili mesnet aradır vezirî tahtı piradır
Şecaatte, keremde rüstemi hatem demektense
Ali siret demek her veçhile methinde evlâdır

Bu uzun methiye nihayet Nefinin parlak mısralarile şüslendikten sonra:

Ki zira namei vasfında ol merdî kermekârın
Oer insaf olsa üstadın bu beyti hatmi imzadır
Safî rezminde rüstem bir tehî terkeş sipahidir
Derîcudunda hatem bir gedayi biserupadır [9]

Bu suretle nihayet buluyor:

Felek dönsün muradınca nîtekim mevlevihane
Medarı şevku sermestani aşk halet efzadır
Huda hayratını makbul edüp kılsın mükâfatın
Vücndü paki hakka lâyık eltafı mevlâdır

[9] Rüstem Acemlerin şehnamede macerası mezkûr nim efsanevi kahramandır. Hatem ise cömerdlikte cihanî bir şöhret kazanmış bir Arap kabilesi şeyhidrki. Hatemin bur kabilesi elân muhafazai mevcudiyet ediyor.

Ayrılık Acısı !..

Sonbahar; sararan yapraklarile,
Dallara bir hüzün dökmüştü, o gün!..
Sonbahar akşamı.. Tırnaklarile,
Yırtarken ışığı, sararmıştı gün!..

* *

Son sözler.. Son öpüş.. Son ağlayişti !..
Araba, ok gibi fırladı yola ;..
Ayrılık içimde birşey kırmıştı,
Son bir acı duydum, bu ayrılışla!..

* *

Aradan bukadar seneler geçti,
O acı, zehrini döker içime ...
Sütten ayrılmış bir kuzu gibi,
Doymadan ayrıldım, anneciğime!..

BAKACAK
12 - 3 - 933 *M. SAİT*

Şair Nefinin gerek Mısır, gerek İstanbulda tabedilen divanlarında İlyas paşa hakkında yazılmış iki kasidesi vardır. Bunlar birbirini müteakıp olarak "Dercevabı mektubu düsturu Ekrem hazretî İlyas paşa„ unvanlı methiye ile "Dersitayişî hazreti İlyas paşa„ namile meşhur kasidedir. Bunlardan hangisinin mukaddem olduğunu katiyetle tayine medar elimde bir vesikam yoktur. Bu hususta verilecek hüküm ancak kasidelerin tetkikile istihraç olunabilir. Yalnız, vaktile okumuş olduğum Ebüzziya Tevfik bey merhumun, kütübhanei Ebüzziya külliyati arasında münteşir Nefi ismindeki kitabında buna dair bazı malûmatı hatırlayorum. (10)

[10] Mezkûr kitâbı : Ankara umumî kütüphanesindede bulamadığım için tekrar okuyarak hatırami teyit edemedim . Fakat «Belugatilahbab» nam eserinde Rasih beyde bu mutalâatı tafsilen teyit ediyor .

Ergani yolu ümit yolu , inan yolu , millet yoludur..

SPOR NEDİR?

— II —

Spor hakkında söylenecek şeylerin her halde başlangıcı bizzat spor olmamaliydı. Fakat sahayı geçmek istemiyorum. Zaten spordan evvelki beden işi mekteplerde kâfi derecece göz önünde tutuliyer sayıyorum.

Şu kadarını söylemek faidelidir; muvazeneli insan yapmakla ograşan mektepler dimağın ve ruhun inkişafını ve yanıbaşında bedenin inkişafını derece, derece programlarına katmakla mükelleftirler. Aksi taktirde elde edilen kârlar diğer lüzumlular aleyhine olur.

İlk, orta yüksek dimağ yapısı.

İlk, orta yüksek beden yapısı.

Bu yoldurki milli gövde ve kuvvet işini eyi şekilde tertipleyecektir.

Beden terbiyesi, umumî terbiyenin bir şubesidir. Nasıl umumî terbiye mekteplerde ilk, orta yüksek tahsil ile kuvvetlendirilir, yükseltilir ise terbiyei bedeniyede beden tahsili ile öylece uzayıp gitmesi kabul edilmek lâzım gelmezmi?

Bedeni ilk tahsil ilk mektep tahsili gibidir. Gündelik hayatta bilinmesi lâzım şeyleri verir dimağı pek süslemez. Fakat gündelik şeyleri anlamak iktidarını verir. İlk çağda bu, teneffüsî terbiyedir.

Bedenî orta tahsilde bu terbiyei bedeniyedir. Buna bedenî inkişaf ve serpilme çağıda denilebilir. Bu çağ muvaffakiyetli geçerse o vakit tatbik çağına, terbiyei bedeniyenin yüksek basamağına geçilebilir bu son basamağa içinde jimnastik katılarak umumî surette spor demek icab eder fakat bu çağda ancak daha evvelki çağlarda kazanılan iktidar kadar muvaffak olmak ve zarar görmemek mümkündür.

Terbiyei bedeniyenin bu üç çağından sonra gencin yeniden karşılaşacağı üç ayıklama devreside zaruridir. Bunlardan ileride daha geniş bahsedilecektir. Eğer spor her heves eden gencin istediği gibi, istediği zamanda yapabileceği birşey olsaydı eğer o gencin üzerindeki maddî ve manevî tesirleri yalnız şahsına bağlı kalsaydı yine spor ehemmiyetli surette kontrola mühtaç bir şey olurdu. Fakat spor artık umimileşmiştir. Ona karşı gösterilen teveccüh onu hızlandırıyor. Herkes spora karşı sevgi ile bakıyor. Yani spor ferdî ve içtimaî hayatımıza eyice girmekte bulunuyor. O halde onun kontrolu elzemdir. Fakat nasıl? Bu kontrol üç yerde her şeye hakimdir. Son söz onun olmalıdır.

1 — Spordan evvel, 2 — Spor esnasında, 3 — Spordan sonra:

Fennî ve sıhhî kontrol şarttır. Çünkü spor yaparken hayatımızı şittetle alâkadar eden hadiseler oluyor.

Sıhhatlı her genç mümkün olduğu kadar erkenden spora atılmak istiyor; spor kulübleride heveskârı teşvik ediyor. Birincilikler kazanmak, rekorlar yapmak için heveskâr gençlerin arzuları kulübler tarafından güler yüzle karşılanıyor. Gencin spor yapması için ortalık hazırdır. Yalnız birşey belli değildir. Bu genç hemen spora başlamalımı?

Bunu tayin etmek için yapılacak işe spordan evelki kontrol nedir. Bu kontrol.

. . . Diğerleri gibi doktorun -- Mütehassıs olması ve spor hakkında kâfi derecede tetkikat yapmış olması icabedervazifesidir. İşi hal edecek ancak odur, onun raporudur. Çünkü hiç bir zaman spor başlı başına bir terbiyei bedeniye deyil, belki terbiyei bedeniye ile varılacak bir hedef bir enerji ve ceht sarfetme işidir. Doktor tarafından vaki bu ilk müdahaleye büyük bir kıymet vermelidir; zira bilhassa sporda müsamaha başlayınca devam eder. Ve fenalık önü alınmaz hale gelir. Bu ilk müdahaleyi karşılamak spor inzibatına girmek demek olur.

Bu ilk doktor müdahalesinin kendine açacağı süval şudur :

Bu genç spor yapmak bedeni iktidarını kazanmışmıdır?

Vakıa fiziyolcjik ve morfolojik teşekkülâtı tam ve dahilen bir hastalığı olmayan gence spor yapmak müsaâdesi verilmek kaidedir; fakat hangi nevi teşekkülât ile hangi nevi sporlara müsade edilecektir? Çünkü her spor nevi ayni şey değildir.

HAMİT

için, için..

Bilmek istemem
Beni bildiğini . .
Anlamasın, duymasın
Sakın
Sevildiğini . .
Susun,
Uyusun
Bu sevgi içimizde. . .
Dönelim
Biz yine her akşam ayni yerden
Benim izimde o
Onun izinde ben . .
Sakın
O beni bilmesin,
Görüp irkilmesin . . .
Ben
Severken
Sevilmek istemem,
Sevdiğimi bilmek istemem . . .

E. A.

Türk genci.

Yıldırımlar gibi süratim vardır.
Şimşekler gibi cüretim vardır;
Gönlümde yaşayan bu alem dardır;
Ahfada bir vatan kayıracağım.

Sesime bir cevap veren olmazsa,
Kalplere fazilet eğer dolmazsa;
Gönül dilegini yine bulmazsa'
Dünyayı güneşden ayıracagım.

Emin ol göklerden yüksekdir başım,
Çok kanlı olacak benim savaşım.
Henüz pek azsada şimdiki yaşım;
Sesimi herkeze duyuracagım . . .

Muallim. M: *İHSAN BAKİ*

Diclenin derdi :

Duydum, ki:

Dağılmış saçları kara gecenin
Diclenin yüzüne bir duvak olmuş.
Kıvrılmış yaprağı açan goncenin,
Ağlamak isteyen bir duvak olmuş.

Kıyıda söğütler egmiş dalını,
Matemden kararmış ufkun alını;
Çobanlar bırakmış şen kavalını;
Kızların türküsü aglamak olmuş . .

Üzüntü sisleri inmiş Enğine :
Bir teselli bulmuş dil özencine :
Hilâl doğmuş ufkun yanan rengine
Bu ufka çekilmiş al sancak olmuş .

Dicle vucudunu vurmuş taşlara,
Kimseler bakmamış akan yaşlara,
Öpmek kıyılmayan nazlı yaşlara
Zulmün parmakları bir tarak olmuş . .

Saçına kederden, gamdan ak düşmüş;
Herkezin kalbine bir merak düşmüş;
Yaklaşsın dedikçe çok uzak düşmüş,
Bu firkat ateşten bir yaprak olmuş ..

O yerler tılsımlı bir cevahirdi,
Kutsiyeti bizce kâbeyle birdi,
Vaktaki düşmanın ayağı girdi
Büyusu bozulmuş hep toprak olmuş . . .

ORHAN ŞAİK

Gurbet akşamı . .

Sıra dağlar ardında
Erir gurbet akşamı;
Sulara mor halkalar
Verir gurbet akşamı . . .

❋

Eteğinde söndü yangın . .
Geceler yarı dalğın . .
Anlatır yorgun ərğın
Nedir gurbet akşamı . . .

ISMAİL HİLMİ

Koşma

«Kardeşim Kâmile»

Çaglayan arzuyu göğe haykırsam,
Bulutları yırtup çıkarmı bilmem?
Derin bir ah çeküp şu sazı kırsam,
Dumanlı dağları yıkarmı bilmem?

Beslenen her ümit boğuldu "yas„a ;
Neş'eler kalmadi, oldu hep "tasa„;
Umduğu şeylerin biri olmasa,
Gönül bu savaştan bıkarmı bilmem?

Öfkemi alamam dağları yarsam,
"Şirin„ in saçile yaramı sarsam,
Bu halle doğduğum şehire varsam,
Doslarım yüzüme bakarmı bilmem?

Ey "Halil„ bugünde başka renge gir,
Sana yar kucağı, gurbet ilde bir . .
Taşan hislerinden düzdüğün şiir,
Yaralı her kalbi yakarmı bilmem?

Balıkesir : *HALİL SEZAİ*

"Köyde akşam„

Bugünde akşam oldu güneş ufka yaklaştı
Kızıl bir lâv semayi boydan boya dolaştı
Sindi akşamın hüznü karşıki yamaçlara,
Fısıldar bir rüzgâr bu hüznü agaçlara.

Kaplıyor köyüstünü bir duman perde perde
Başka hüzün katıyor gönüllerdeki derde;
Bütün ufku kaplıyor baştan başa dumanlar
Bir yanardağ var gibi günün battığı yerde'

Karşıki vadilerde verirken gün nefesi
Aksediyor enginden köye çıngırak sesi,
Sislenen koruluktan kana kana bu yesi
İçiyor hiç durmadan bir çoban kulübesi...

Çaglıyor uzaklarda derin derin bir ırmak,
Sanki cevap veriyor sükûte haykırarak.
Bürüyor her tarafı siyah buluttan bir ğam,
Ne hazindir allahım böyle bir köyde akşam.

Muallim. M. *MUSTAFA ŞÜKRÜ*

Kalıver Gitsin..

Gîceyi tül gibi omzuna çek de
Ucunu yollara salıver gitsin . .
Bırakma gönlünü kuşta , çiçekte ,
Birazda enğine daliver gitsin . . .

* *

Azıcık gönüllere çevir sazını ,
Göreyim feleğin kış ve yazını . .
Bu hastagönlünün çekme nazını
Emanet bir gönül alıver gitsin

* *

Acılar toplanmış dört buçağına
Gelüpte oturan yok kucağına
" Ne olur ? „ diyerek soracağına
" Felekden bir gice „ çalıver gitsin .

* *

Dört mevsim sürecek bu uzun yıllar,
Kim bilir onlarda ne şen günler var
Bari bu boş ömrün sonuna kadar
Benimle baş başa kalıver gitsin . . .

İ. H

Bir kaç satır:

Çiçekdir takacaksın
Güzeldir bakacaksın
Meyildir akacaksın
Taş olsam eritecek
Kül olsam yakacaksın

***

Ay yarı, gece yarı
Çıkma yavrum dışarı
İçme soğuk ruzgârı
Bak canım zaten bu yüz
Bir hüzün kadar sarı
Bir elem kadar öksüz
Çıkma yavrum dışarı

H. ALİ

Kara Günler:

MATEM SABAHI

Beti benzi uçmuş, kül renği bir bahar sabahı..

Kaba toprakları daha uyanmamış durğun yolların dolandığı bağlara ağır , donuk kölgeler düşmüş... Kütüklerden yerlere filizlerin güzelliği vuruyor..

Her gün, talime gidüp geldiğim bu yollarda o gün bir gariplik vardı. Hayvan bile hislenmişti; burun deliklerinden sıkım, sıkım boşanan soluklar; ortalığı kaplıyan gizli bir ürküntüyü anlatıyor.

Dört nala kaldırdığım beyğirin başını bir ihtiyar nenenin merkepçiği karşısında çekebildim.

Günlerden neydi, eyi bilmiyorum; her halde kışlaya nöbetçilikten başka bir iş için gidilmek adet olmıyan bir gün, sanırım, cuma idi. Lâkin nöbetçi zabitinin telâşla, bir ciğara kâğıdı kabı kadar küçük bir kâğıda yazdığı: "Kışlaya çabuk geliniz!„ ifadesini kim görse kışlaya koşacaktı.

— Bu kadar erken kışlada ne işiniz var efendim?.

Tabur kumandanına, ustalara, herkese haber gitti. Her bölükten birer atlı da çayıra gönderdiler!.

— Yaa!...

Cebel topcu taburundan bu gece çok firar var efendim, hamdolsun, bizden hiç yok.. İzmire rum eşkiyaları girmiş, diyorlar, doğrumu efendim?

İçimi şüpheler yiyorken kim bilir nasıl bir duyğu ile her zamanki gibi bir az alayci tavrumu takındım. Neşeli sıralarımda kendisine söylediğim adiyle:

— Hayır ola, seyis efe, dev masalı mi söylüyorsun? Dedim, İzmir neresiii ..... Eşkıya kim?.. Hem de Rum eşkiyası!...

Biz böyle konuşurken talim yaptığımız meydandan geçmiş , pavyonların [*] tavas yoluna yondeş [*] ulanta yaklaşmıştık. Orası alayın insan deviri idi; yağız beygirile öteki yapılar ardından çıkarak devir pavyonuna doğrulan dokturu gördüm.

— Bonjor doktor!... Diye bağırdım.

Doktor, hiç bir şey söylemedi. Yalnız her zamanki gibi mütevazi gülümsemelerile mukabele ederek arkadaşça merhaba yerine geçen bir selâm verdi.

Şehire karşı olan sol baştaki pavyonun zabitan dairesine girmiştîm. Aklıma mühim bir şey gelmiş gibi döndüm; seyis neferime:

— Kerim, oğlum, belki acele lâzım olur: eğeri çıkarma.. Dedim.

Sonra birinci odaya girdim. Boş zamanlarımızın çoğu burada geçerdi; birinci bölük kumandanı Kemal şen bir arkadaşdı, bekârdı; ömrünü yalnızlık bunaltıları içinde geçiren bu dört dıvarı, özene bezene kartlar, halılarla süslenmiş... Pençerelere uzun tüller asmış... Burasını hayali bir gelin odası gibi döşenmişti.

Hep o yerde... Kapıdan girer girmez, yayvan kurumu ile göz dolduran masanın kapladığı sağ köşede dirseklerini dayamış... Gözlerini kapıya dikmiş . . Haber bekler gîbî dışarıya bakıyor .

— Hayrola , Kemal , bir fevkalâdelik mi var ? Bu muzipliği senden bekle - mem amma doğrusunu söyle; beni buraya getirtmek için mi tezkere yazıldı ? . .

" Ben böyle söylenerek ta masanın önüne , kim bilir hangi endişelerin ne gibi ağır , ezici kahırlariyle dolan kımıldamaz başının tepesine kadar gelmiştim . Yuvalarından fırlamış gibi birden bire üzerime dönen kızarmış gözlerini gördüm . Başı , daha elleri arasında , dirsekleri masanın üstünde söylemek için kendini zorladığını farkettim . Çeneleri kitlenmiş gibi bir nefes mücadelesinden sonra güçle açıldı .

[*] Kışlalar... [**] Yundeş = Muvazi

Arkadaşımın bu halini hiç bir sebebe veremediğim için onu eni kunu çıldırmış sandım , bayağı ürktüm .

— Kemal ne oluyorsun, rahatsızmısın?. Nedir bu dalğınlık ?.. Bir gecenin içinde nasıl bu kadar değişiyorsun ?..

— Haberin yok mu ?..

— Yooo !..

— Nöbetçi zabiti bir şey yazmadı mı allahasen !..

Omozlarımı silktim . Asabî asabî dönüyordum.

— Alay mı , gerçek mi ?. Nebetçi zabiti ne yazacak ? Yalnız kuru bir lâf : Kışlaya çabuk geliniz !..

Kemal ayağa kalktı. Kapıya doğruldu. Dışarıya çıkmadan neferine haykırdı :

— Ahmet; doktora, eczaciye, ustalara söyle : Tabur kumandanının odasına gelsinler , biz oraya gidiyoruz .

Dilim mi tutuldu , ne oldu , bende bilmiyorum ; telâşla , asabiyetle, anlamak istediğim şeyden, ruhumu gizli bir ürküntü sarmış gibi daha fazla bahsedüp soramadım, bulunduğumuz pavyondan çıktık . O sıradaki ikinci pavyona girdik: burada alay, tabur kumandanlarile kalem odaları vardı ..

Biz, tabur kumandanının odasına doğrulurken karşıkı kapıdan da Ahmedin çağırdıkları giriyordu. Çimento döşeli dar koridorda kalabalık ayak ve mahmuz seslerini duyarak odasından çıkan tabur kumandanı önümüze düştü; alay kumandanının odasına girdik. Daha yerlerimizde sıralanmamıştık bile.. Cebel taburu heyeatı da damladı. Birbirimize sorğulu nazarlarla şöyle bir bakıştık. Hepimizin yüzünde şiddetli bir fırtına başlangıcı gibi umulmadık, beklenmedik bir haberin betbeniz bırakmıyan uçukluğu vardı..

Vakur şahsiyetle ayakta duran alây kumandanı, Aydındaki elli yedinci fırkadan gelen şifreyi okudu:

"İzmir, Yunanlılar tarafından bu sabah işğale başlandı.„ " 5 mayıs-335 „

Hiç birimiz bir şey söyliyemedik. Donmuş gibi yerlerimizde mıhlandık.

İşğal: Harbiumuminin Almanlardan alupta ittihaf ettiği " nihai zafer„ haspasının duşman sünğüleri altında bir tedfin ihtifali idi.

Yüreklerimize akıttığımız yaşlar ara - sında bütün millet gibi, aciz devlet gibi bizde ukubatından habersiz olarak mütarekeyi imza ile gösterdiğimiz acı rızaye alışmıştık!.

Fakat bir an için, belki de hepimiz ayni asabiyet.. Ayni gadap tesiri altında idik.

İzmir ... Yunanlılar !..

Tevekkeli Kerim duymamış : İzmiri , Rum eşkıyaları basmış !..

Bir facianın yalnız duyuntusu ile kalarak bellisizlikler içinde , üçer dörder ayrıldık . Birgün evel, vazife saatlerine .. istirahat dakikalarına .. Hususiyet anlarına inhisar eden zamanlarda olduğu gibi şöyle yalnız kalmak , biraz kendini dinleyip dinlenmek hudkâmlığı hiç birimizde yok.. Topluluk ihtiyacı içimizden geliyor !..

Doktor.. Kamacı . marangoz, demirci. saraç ustalariyle nalbant başı .. Cebeller .. Bizim tabur erkânı . . Kâtıp hep bölük odalarımıza doğru geliyorlar ...

Sözde ilmî bir toplanmadan münakaşa mevzuları elde etmişlere mahsus görülmemiş bir üşüntü ile her gün baş başa vererek hararetle bin türlü ihtimal kovalıyor, hiç birinde karar kılamıyorlar ...

Lâkin vaziyeti münakaşadan ne fayda olacak ? Olan olmuş, biten bitmiş ! Asıl

mesele : Ne olacak, ne bitecekte ?.

Kendi kendime düşünüyorum:

Mondoros mütarekesin şartlarına göre işgale sebep olacak İzmirde ne siyasî bir haraket.. Ne mahallî bir kargaşalık vardı. Dirlik düzenlik yerindeydi ...

Seferberlikte gökleri tutan şekavet nareları bile kısılmış gibiydi. Sanki millet kötülüğü anlamışcasına sabır ve sükûnet gösteriyor. Alman ve Bulgarlarınkine nisbet , ehveni şer sayılan mütarekemizin açık kapılı siyasetinden çıkacak neticeyi bekliyordu.

Bilemediğimiz bir sebep bile olsa, yapılan işi İngilterenin, Fransanın, İtalyanın onurlarına yakıştıramıyordum: Yunanlıların İzmiri işğal etmesine rıza göstermek, galiplik hesabına lekesi kanla silinmez, sonsuz bir aşağılıktır.

Odasında biriktiğimiz Kemali avutan avutana:

— Merak etme Kemal!..

— Hiç bir şey olmaz Kemal bey!...

— Aa.. Ne diyorsun, itilâf donanmaları, ecnebi mümessilleri.. Bitaraflar tebası.. Amerika konsolosu!.. Koca bir medenî şehirde ne Yunanlılar saldırabilir, Ne de yerli rumlar edebsizlik yapa bilir!.

Tabiî, felâket anında oynamağa yüz tutmuş bir akıla yatıştırıcı bir telkin yapmak ıstırarîdır. Fakat ne disem yalan.. Ne söylesem boş!

Yunanlıların Türklere karşı kanıksamış derin bir kuyruk acısı var. Balkan harbine, hele Yanya muhasarasına girüp çıkmış, Kemal gibi görgülü bir zabit için Yunanlıların bu hınç almaları ne acı bir gerçekliktir.

Kemali, merakında haklı buluyordum. Gülünç, inanılmaz sözlerle onu avutacağım diye saflık göstermekten sakınıyordum.

Kemalin orada bir amucası, bir de küçükten nişanlı bulunduğu ölen o bir amucasının kızı vardı.

Kemâl:

— Göreceksiniz, diyordu. İzmire Yunanlılar, süt limanlık girmemişlerdir. Ah!. O yerli Rumlar yok mu?... Kabil değil, yoksa amucam, Vilâyet telğraf baş müdürü olsunda bana bir servis vermesin!...

Doğru.. Bu son söz, hepimize acı ihtimallere dönmek boguntuluğunu getirdi.

— Değildir inşaallah, dedik. Başka bir söz bulamadık.

Tutumumuz hakkında daha bir sarahat bir kat'iyet yoktu. Yalnız, acele bir alay emri imzaladık:

Tabur nöbetçi zabitlerile Alay nöbetçi yüzbaşısı kışladan ayrılmıyacak.. Nöbetçi bölüklerinden birer " Kıtai muntazıra „ koğuşlarında emre bakacak. Gece sabaha kadar kışla yanlarında, hele Rum mahâllesine doğru olan bağlar civarında devriye gezdirilecek ve nöbetçi zabitleri sıra ile gece devriyelerini yoklıyacak, hayvanlar çayırdan hemen getirtilecek..

Evliler, evlere haber ğönderdik; birşey yok, dedik. öğle yemeklerimizi isdettik.

***

Harp meydanlarında önceden Rus ve Ermeni.. Şimdi de İngiliz akınlarına oğruyarak çiğnenmiş olan öksüz yurt parçalarının hayallerde kalabilmiş acıklı görüntüleri karşısında barışa susamış avungan bir gevşeklik ve yorgunluk ertesi olan mütareke yarası, bana öyle geliyor ki umumî ıstıraplardan fertlere düşen hafif bir sızı bile değil..

Yunan!.. Avarof!.. Efzun!..

Kurşun, bomba, gülle yırtıcılığile ciğerlere dağ vurması icabeden bu zebanilerden evel, yurdun göbeğine.. Milletin içine sülük gibi yapışarak sokulmuş palikarya kundakları!..

Hep bu ikinci zümreyi görüyorum:

Mahâlle kuruluşlarımıza kadar girerek yağ kokulu peykelere tünemiş.. Türk kiselerinin yırtık ağızlarına, delik deşik diplerine ellerini sokmuş.. Zenğini, fakiri güzeli, çirkini, gelini, yavukluyu bellemiş olan bu uğursuz baykuşları düşünüyordum.

Çıkarında terbiyeli köpek gibi yaltaklanan bu gâvurların balkan borasında Türk yüreğine şimşek gibi ne yakıcı alevler.. Türk ciğerine yıldırım gibi ne çarpıcı ötler saldıklarını hatırladım!..

İzmirin taze havadisini almak için bu ilk işğal günü akşamı, oradan gelecek tren yolcularını karşılamağa koştuk.

İstasiyona giderken o caddedeki evlerde oturan rumlara baktım: Bugün de Denizli rumlarında o sebepsiz kin ve intikamın hırsile yanan ayni vahşet ürpermesinin belirtisi seziliyor:

Bakışlarına bizden olmadıklarını gösteren bir yabancılık gelmiş.. Yüzlerinde kendilerince kurtuluş göz aydını ile canlanmış bir güleçlik.. Tavırlarında yakında tecellisi beşaretlenmiş bir hakimlik kurum ve çalımı var.

İstasyona yaklaştığımız sırada Kemal , hafifçe dirseğini koluma dokundurdu :

— Dikkat ettin mi kâratalara, gözleri için için gülüyor , dedi ...

— Ağlamak ta gülmenin eşi , Kemal ! Allah büyük ...

— Ya , İzmirdekilerini düşün, Şevki , balta olmıyacakları Türk kapısı kalırmıki..

-- Bu bir devirdir, gelir geçer, Kemal, İzmir belki şu saatte, şu dakikada düşman tavasına düşmüş bir balık olabilir. Düşünkü Türkün dayanıklığı , asırların inkilâp fırtınalarına göğüs germiş aşınmaz yalçın kayadır. Üçer, beşer avlanır. Fakat gerisi, bu ateş ve demir dalyanlarını, göreceksin dişile, tırnağile söker, atar.

Belki mübalâğa ediyordum. Belki avunuyordum, belki tarihimden öğüngen bir kurum duyuyordum. Fakat ne olursa olsun istikbali keşf edecek kadar kehanetim yok, amma, Türkün o büyük benlik âlemi, her keste bilir ya , çıplak , yoksul ... Göklere merdiven dayamış ulu binalı şehirlerden ; kömür ve demir medeniyetinin kalbi gibi atarak görültülü işliyen büyük fabrikalardan ; dağları, ovaları aşarken buram buram dumanlar arasından fışkıran ruzgâr uçuşlu, ince, tiz çıglıklardan, suların göksünü yırtan pervanelerden tutunda sırasile aşağıya doğru inin ; rabıtalı bir evden ; geliri gideri oldukça bir şey tutan dükkâncıklardan; uzun sözün kısası, bu maddî hayatın kazanç ve iktisat kuruluşlarından mahrum . . Fakat tabiatın çiçekler , çimenlerle , salkım süğütler , çınarlar , elmas pınarlarla bezediği genş , dinç, güzel toprakları... Kitapta vadi geçen timsalin aynı, ilâhi cennet yuvaları.. Dünyada eşi bulunmaz hurileri var. Şimdiye kadar binlerce kan dalğasının ihtirasla yaladığı bu çürümemiş, çözülmemiş , eti kemiğinden kopmamış samadani varlık ; hep o topraklar . . Hep o cennet yuvalar . . Hep o horiler için, hep arz için, hep can için çarpışmış!... Bir parçasının düştüğü yerden bin filiz fışkırmış.. bir filizin patladığı yerde bir ulu ağaç tarihlere kölge salmıştır!..

Teselli olsun, bu inanınca da razıyim.

Yazık ki saffetini milletimin dertli milletimin dertli duyğularından aldığım bu ulu inanca dokunur gibi olmuştu; şimdi farkına varıyorum:

Padişah ve halife; anadoluda şehzade Abdürrahim riyasetinde bir " heyeâti nasıha „ dolaştırmıştı. Gittikleri yerde ne diyorlardı, bilmem!..

Denizlide bir bizim topçu elli yedinci alay vardı. Biraz temiz geyinirim. Şehzadeye mihmandarlığımı, alay kumandanı tensip etmiş, haberim yoktu. Emri vaki tarzında bir alay emri imzalamıştım.

Kula atıma binüpte istasiyon caddesinden hükûmete doğru şehzade arabası peşinde İngiliz süratlisi yaparken iki taraflı halk belki de bana imreniyordu...

Hükûmet konağının önünde araba kapısı açılmadan sadık bir seyisi gibi attan yere atlamıştım. Merasime, teşrifata lâkayttım, belki de bigâne..

Şehzade önde, Ali Rıza paşa, Hayret

Dahilî istikraz bir cemiyet meselesi değil kârlı ve millî bir ticaret işidir..

paşa, Şefik paşa, daha bilmem kim, bilmem kim.. Sonra İzmirden yanlarına alınan elli altıncı fırka kumandanı Hurrem.. Aydından taklaşan elli yedinci fırka kumandanı Şefik.. Bizim topçu elli yedinci alay kumandanı Hakkı.. On birinci fırka kalem reisi miralay Tevfik beyler.. Mutasarrıf Faik bey.. Erkân, ayan, müteneffizan, hoca, papas... Hükûmet konağına girildi. İzaz ikram.. Bir parça istirahat.. Ben kapıda perde çavuşu heykeli idim.

Dışarda halk toplanmış, aşağiye inildi. Heyetten bilmem kim, galiba Ali Rıza paşa; ince, zayif bir sesle bir " ifşaeiâli„ örneği okudu...

Hatırımda kalabilen öz:

" Arzuyu şahanem tebeâi sadıkamın hüsnü imtizacı ile hükûmetin siyasî icraatına ümnü itimadı...„

Bir dua.. Bir Amin!.. Mutat üç sayhalar!..

Heyet, tavaslı Mustafa ağanın kışla yolu üstündeki evinde yattı. Ertesi gün, Bordur, Antalya istikametine gitti.

Bunların manası şimdi çıkıyor:

Padişah ile İstanbulda iş başında bulunan büyükler; millete " sus!. diyormuş, sen karışma, biz suya sabuna dokunmadan amma hayır, amma şer. Kırar, döker, sararız!...

Eyi geçinmek!.. kiminle?..

İşğal kuvetlerilemi, yoksa aziz vatandaşlarlamı?..

Umduğumuz havadislerden hiç birini alamadık . Bin bir ihtimal ile , dumanli bir dağ başı gibi kararan bilinmedik bir ferdanın boğuk, karanlık arfesinde "yevmi şek„ teslimiyeti ile evlerimize döndük...

O gün İzmirden gelen tiren , getirdiği yolcuları bıraktı , Goncalı istasyonuna döndü.

Dumanı üstünde yatıştırıcı hiç bir havadis yok.

Şehirde çocukca bir küskünlük var ; birde sessizlik . .

Felâkete kulak misafiri olmak . . Mesafelere bir atılışta hâkim olamamak acz ve kahrı, umumî bir gizli ıztırap veriyor.

Fakat büyük bir toplanış .. Bir toparlanış .. Bir sözbirliği, birden bir taşkınlık .. Bir ileri atılış gerek ..

İşte , bu , yok . . . Bu hareketlerden hiç biri yok !..

En büyük mülkiye memurlarından, en büyük kumandanlardan tutunda en küçüğüne kadar.. Zengin yerliden en fakırine kadar hiç bir sınıf memur , hiç bir sınıf asker , hiç bir sınıf halkda; belli başlı , açık , doğru dürüst ne bir karar var.. Ne bir kalkış !..

Mutasarrıf, validen... Vali, dahiliyeden.. Alây, fırkadan.. Fırka, kolordudan, kolordu Harbiye nezaretinden .. Köylü , ağadan.. Ağa, hasis menfaat endişesinden.. Millet, hükûmetten . . Hükûmet , padişahdan .. Padişahda sanırım ki allahdan bildirişe , buyruğa bakıyor !..

Kaygusuzluğun bu kertesi ; harp bezginlik ve ezginliğin bir ölçeği gibi köşe bucak günlerce sürdü.. Yunanda meydanî geniş buldu, dört yana salındı , durdu !.

Yayma hayatı.. Haber alma ağları devede kulak olan bu sağır muhitin ölgünlükleri ile herkes gibi hepimizde birer mezar taşı kılıgında evlerden iş başına.. İşten istasiyonlara koşuyor, sıralı sırasız telgrafhane civarında dönüyor, dolaşıyorduk!.

Acıklı işgal haberleri, duyuntudan ibaret kalıyor, Her akşam, doğru özlü yolcuların yürekler dağı havadisini alırken o bir taraftan da: "Yalan, hiç birşey olmadı. Herşey olduğu gibi.. Herkes işinde gücünde. Memurlar hükûmette, askerler kışlada!.. „ gibi kaynağı bilinmedik hikâyeleri de inanmağa, kapılmağa dinlemekte bayağı, soğuk bir zevk bile buluyorduk!..

İbrahim Şevki

KAYNAK: Kıymetli arkadaşımız İbrahim Şevki bey bu nüshadan itıbaren yaratıcı bir üslupla «kara günler » imizin hatıralarını bugünün hür Türk gençliğine nakle başlıyor.

Unutmak iste.

Altın başını divanın renk renk ipek yastıklarına saklıyarak hıçkıran yavru, içimi altüst etti. Ben ki senelerce ıstırabın her çeşidini tanımış, hayat acılarile yuğrula yuğrula birazda kayıtsız olmuştum.

Bence artık her şeyin manası hemen hemen bir yalan olmuştu. Ne sevgiye, ne dostluğa, ne insanî bağlara kıymet verecek halim kalmıştı.

Şimdi güzel yeşil gözleri yaşlarla parlıyan bu genç kız karşısında evvelâ biraz katı kaldım.

Fakat nasıl oldu bilmem.. İçimde yılların bıraktığı isteksizlik ve kayıtsızlığı birden erimiş buldum. Onu kollarıma alarak kulaklarıma yabancı gelen şefkat sesi ile oyalamağa çalıştım.

Ellerimin altında sevilmekten daha içli bir dert duyan genç kız anlatmağa başladı:

"Bırak abla , biraz başım dizlerinde dinlensin. Çektiğim acı öyle büyük. öyle dayanılmaz bir şey ki.. Kalbimi karıştıran bu büyük derdi, gözlerimin yaşı ile boşaltmama imkân göremiyorum.

Bana anlat abla.. Beni inandır ki: hayatta sevgi, bağlanış, saadet hep yalandır. Hep lûgatleri doldurmak için uydurulmuş birer şeydir ve yine bana söyle ki.. Bu çektiğim istırap sonsuz değildir. Bu göz yaşlarının dineceği bir saat elbette çalacaktır.„

Benim yavru kuşum bir aşk hezimetine uğramıştı. Düşünmeden, araştırmadan sevmiş.. Sevgisinin arkasında süslü hayallerle beyaz yuva, melek gibi yavrular düşünmüştü .

Geniş omuzlu , sert bakışlı , mağrur askerin kendisine yalan söyliyebileceğini hiç aklına getirmemişti .

Bir arkadaş çayında tanıdığı derin bakışlı bu genç askerle dansederken ilk defa kalbinin heyecanını duymuş , ilk defa onun gözlerine baktığı dakikada içinin eridiğini farketmişti . Çocukluğundan beri bu ünûformaya bir za'fı vardı . Hiç bir hissin hırpalamadığı genç kalbini en taze emelleri , en lekelenmemiş hislerile ona vermekten çekinmemişti .

Nejat evli olduğunu Nihâle söylememişti. Tecrübesiz genç kızda parmağında halka taşımıyan bu güzel erkeğin mazisini araştırmağı aklına getirmemişti .

Bu aşk nasıl olmuştu böyle ?..

Birden bire insanı vuran , şaşırtan , korkunç tabiat hâdiseleri gibi .. göz açıp kapama kadar çabuk bir zamanda doğan bu hisse ; bir süsten , bir hevesten başka bir isim verilebilir miydi ?

Nihâl bunu tahlil edemiyor , o esmer başın büyüsüne nasıl kendisini kapup koyuverdiğini kendi de pek anlıyamıyordu . İkiside uzaktan uzağa.. Karşıdan karşıya yalnız gözlerle konuşmanın en ilâhi şiiri, en erişilmez heyecanı içinde bu gizli hissi bir sır , bir muamma gibi saklıyordular.

Her dakika karşılaşma arzusunun verdiği dayanılmaz humma içinde bucaladıkları hâlde buluşmak fırsatını aramıyorlar; yalnız güzel tesadüflerin akışına kendilerini bırakarak dilsiz bir rüya içinde yürüyorlardı.

Nejat bir gün Maçkada genç kızın yanına sokoldu. Onu askerce selâmlıyarak beş dakika beraber yürümelerini rica etti.

Masum genç kız renkten renge giriyor, heyecandan dili ağzında kuruyor, titriyordu . Nejat kısa , kuru gelimelerle ona Şarka gideceğini haber verdi .

Ve genç kız ayrılığın .. Yıldırım gibi inen bu kara haberin karşısında her düşünceden sıyrılarak onu dinlemeğe karar verdi.

Şimdi Nihâl neriye kadar yürüdüklerini , neler konuştuklarını bile temamen hatırlıyamıyordu .

Kafasında çarpışan iki felâket haberi, ona başka bir şey doyurmıyacak ve düşündürmiyecek kadar büyüktü .

Nejat şarka gidiyor..

Nejat evlidr ve bir çocuğu vardır..

Kenç kız, aşkı ne kadar büyük olursa

olsun.. Son bir kuvvetle gururundan medet umuyor. Solan rengini yalançı çıkarmağa çalışan tatlı bir tebessümle ona hayırlı yolculuklar diliyor.

Genç asker, daha şaşkın ve kalpten gelmeyince gösterilmesi imkânı olmıyan bir huzünle ona ümitsiz aşkının yaprak - larını açıyor, belki de sayıklıyor.

Fakt Nihalin gözlerinden çocuğunu kollarında tutau yabancı bir kadın ha - yalinin uzaklaşmasına imkân yok.

— Nejat bey eyidir. Hayat yollarımız yekdiğerinden o kadar uzak ve aykırı ki.. Siz ömür kitabınızı açmış, yapraklarını çevirmiş, bir hayli ilerlemişsiniz.

Bense dünyada her şeye yabancı, tabiî sevgilerinden başka bir şeyi olmıyan masum bir kızım. Sizin karınıza ve çocuğunuza doğru yörümeniz nasıl mecburi ise.. benim de sizi tanımamış ve dinlememiş olmam o kadar zaruridir. Size uğrlar olsun.

Genç kızı bir hafta kıvrandıran, ateşler içinde sayıklatan bir istıraptan sonra garın kalabalığına karışıyor. Kendisini göster - meden kırılan kalbinin feryadı arasında onu bir kere daha görüyor. Raylarda gıcırdıyan, kalpleri koparırcasına acı öten tiren hayatında ilk defa sevdiği genç askeri uzaklara.. Kendisini hiç bir kuvvetin yaklaştıramıyacağı, İnsan ellerinin ayırdığı ufuklara götürürken.. Genç kız o esmer baş için ağlıyor, ağlıyor ve şimdi kırılan kalbinin hiç bir zaman tamir edilemiyeceğini bilmekten korkar gibi " göz yaşlarının dineceği saat elbette çalacak değilmi„ diyen sesi; korkunç bir feryat, dayanılmaz bir şikâyettitreyişi ile bitiyor.

***

Ona yılların omuzlarıma yıktığı tecrübeleri anlatmağa imkân göremiyorum. Fakat her acı hatıranın kafamda bıraktığı bir düsturu destek edinerek söylüyorum:

— Ağlama Nihal. Çünkü muhal bir aşk için dökülen göz yaşlarına yazıktır. Henüz çok gençsin, unutursun, yetişir ki, unutmağa çalış, biraz maddi ol ve bir çok gül..

O kadar gül ki . Başlangıçta dudak - larında eğreti boya gibi sürünen gülüş - lerin hakikî gülüşleri yarata bilsin. neşenin en kuvvetli bir ilâç olduğunu bir dakıka unutma.. Nejadın esmer başını, derin gözlerini, tatlı sesini hep bir aşk ve bir hayal arkasından hatırlıyacağına; o başın masum bir zevceye, tecrübesiz bir genç kız hayaline fenalık edecek kadar günahlı olduğunu..

O derin gözlerin içinde acımayan, yalnız zevkini düşünen vahşi bir ruhun gizlenmeğe çalıştığını...

Ve o tatlı sesin insana güzel bir rüyadan sonra dayanılmaz vicdan azapları hazırlıyabilecek kadar yalan olduğunu düşün..

O zaman göreceksin ki.. Körü körüne bağlandığın, sevgisinden başka bütün dünyaye arka çevirdiğin erkek; boyalı, maskeli bir palyaçodan başka birşey olmıyacaktır.

Sonra onu hislerinde samimi, cidden seni sevmiş bile kabul etsek, yine senin gururun ona bağlanmağa müsaade edemez değil mi küçüğüm?

Sen bükülen mini mini bir bebek başına dayanacak kadar katı olamazsın ki Nihâl..

Senelerden sonra bu yaşlarına, bu ıztırabına öyle acıyacaksın ki . . Evet muhakk.. Ömrümün en güzel senesine yazık ettim.

Bir hiç için hemde . . .

Ben ne abdalmışım diyeceksin . . . .

Nihal, dudaklarını ümitsizlikle bükerek susuyor, gözleri uzaklara dalup gidiyordu.

***

İki ay sonra unutmak için seyahat mükemmel bir ilâçtır nazariyesine güvenerek onu yola çıkardık.

Geminin tenha bir köşesinde babasının koluna dayanan yaralı kuşu son defa kucaklarken söylenmesi lâzım bir çok şey'i becerüp tamamlayamiyorlar.

Sadece ona:

— Zamanın elleri insafsız olduğu kadar şifalıdır da.. Her şey unutulur Nihal, diye bildim..

Yetişir ki.. Sen unutmak iste...

4-3-933 *Mükerrem*

BABAM İÇTİ

Muhterem Ali Hikmet Pş. Hz. ne Hürmetlerimle.

" Mektepten mezun olduğum sene Anadoluda bir köye tayinimi istemiştim. O zamana kadar Anadoluya hiç ayak basmamıştım.

Kitaplarda, hikâyelerde okuduğum Anadolu hayatı gözlerimde adeta büyümüş ve efsaneleşmişti.

Cami meydanlarındaki çınar gölgelerine bağdaş kuran nur yüzlü ihtiyarları, yemyeşil ovaları, bitmez tükenmez sarı buğday başaklarını, buz gibi çam köklerinden sızan kaynakları gözümün önüne getiriyor ve Anadoluya karşı hasretimi bir kat daha artırıyordum.

Hele köy çeşmelerinde örgülü saçları topuklarını döğen renk, renk, allı, dallı şalvarlı; köy kızlarının bakraçlarını doldururken mor çepkenli köy delikanlılarının bıyıklarını burarak onlara söz atmalarını muhakkak görmek istiyordum. O hayatın içinde yaşamak benim için bir gaye olmuştu.

Benim Anadoluya tayinimi vekâlet te muvafık bulmuş ve Söğüdün köylerinden birisine tayin etmişti.

Harcirahımı alıp yola çıktığım zaman sukutu hayale uğradığımı anlar gibi oldum. Hayalimde yaşattığım Anadoluyu bir türlü göremiyordum. Hele gittiğim köy büsbütün fakir ve zavallıydı. Yunanlılar kaçarken köyü ateşlemişler, taş üstünde taş bırakmamışlardı. Herkesin yeri, yurdu, bağı, bahçesi orada olduğu için başka yere gidememiş; yine orada başlarını koyacak bir kulübe yapmağa mecbur olmuşlardı.

Mektep daha o sene açılıyordu. Köylü kendi kulübesinden evel mektebini düşünmüş ve bir sene çalışarak tavansız bir mektep yapabilmeğe muvaffak olmuştu.

Talebelerim fakirdi. Kitap, defter, kalem, alacak paraları pek çoğunun yok gibiydi.

Ben ilk aylığımı bu fakir çocuklara kitap, kalem ve defter getirtmek için harcadım.

Onlar yeni, yeni kitaplarını; renk renk defterlerini benden alırlarken öyle sevinmişlerdi ki...

O zamanki duyduğum sevinçle karışık içimin burkuluşunu hâlâ unutamıyorum. Onlar okuyup, yazdıkça benim hevesim bir kat daha artıyor ve onları daha candan seviyordum. Bir ay kadar sonraydı. Çocuklarımdan birisinin ders esnasında önünde kitabı yoktu. Ona:

— "Kızım neye kitabını getirmedin!„ diye sordum. Zavallı kızcağız ezildi, büzüldü, başını önüne eydi. Dilinin ucuna kadar gelenleri söylemek istediği halde bir türlü söyliyemiyordu. Ben ısrar ettim.

— "Söylesene kızım... Niye kitabını evde unuttun!„

— "Unutmadım muallim bey!„

— "Peki niye getirmedin kitabını!!..„

— "!!..„

— "Söylesene kızım niçin kitabını getirmedin!..„

— "Badamı içmiş de muallim bey..Aha ondan!„

***

Babasının sigara alacak parası yokmuş. Tarlasından çıkan tütünü sarıp içmek için de sigara kâğıdı çok bahalıymış. Bir kere bir okka tütünü iki tane sigara kâğıdı ile değiş yapmış. Fakat o da bitmiş. Bir iki gün de şundan bundan otlıyarak vaktini geçirmiş. O da nefsine ağır gelince gizlice çocuğun kitabını almış, onu kesmiş ve sigara sarmak için kullanarak içmeğe başlamış.„

Denizli: *Celâl Sıtkı*

Hikâye

Hep o ses : Tik!.. Tak!..

«Mektepten hayata atılmak üzere olan bir gencin defterinden..»

Salon sessiz ve boş.. Koridorlar da ayni sükûtu taşıyor.. Yalnız saatin sesi, kim bilir kaç senedenberi değişmiyen "Tık, tak„larla zenbereği boşanarak, sıkışarak döğünüyor, çırpınıyor. Kulağımda onun sesi:

— Tik!. Tak!. Tik!. Tak..

Ve ben bir gölge gibi, sürünür gibi yavaş yavaş ilerliyerek sınıfıma adımlarımı atıyorum. Fakat niçin kalbimde ağlamak, ağlatmak ister gibi bir acı,bir üzüntü var? Niçin ayaklarım ilerlemekten ziyade geriliyor?. Altı senelik hayatın içinde ve ders zamanlarında olduğu gibi niçin ayaklarım hevesle, teklifsizce içeriye dalmıyor. Oh!. Evet bu "niçin„lerin cevabını veririm, verebilirim.. Fakat söylemek istemiyorum. Sanki korkuyorum...

* * *

Muhterem bir ölüyü ziyaret eder gibi ayaklarım sınıfımın kapısı önünde durdu: Gözlerim yanda asılı kırmızı, küçük lâvhaya ilişti: "Sınıf: 6„ mektebin, sıra hayatının sonuncu sınıfı.. Bizi de, kırk şakrak genci de hayata savuran sınıf..

Kapının beyaz tokmağı açılmıya açılmıya tozlanmış, ağırlaşmış.. Küçük, hafif bir gıcırtı: O kadar.. İki ay eveline kadar taşan, yükselen, sesler kahkahalar nerde?. Sıralardan uzanan şakacı, ciddî, bedbin gözler ne oldu? onları buradan, bu sıralar üzerinden kim sildi, öldürdü?.

Siyah büyük tahta kapının yanındaki duvara ayni halde asılı.Yalnız üzerini tebeşir kırıntları değil, tozlar kaplamış;onun siyah yüzüne bu siyah lekeleri hiçte yakıştıramadım. Tam dokuz ay hayata atılmıya kaç gün kaldı diye arkadaşların yazdığı, hergün bir adetten daha azalan garip ve tuhaf takvimin yaprakları kâmilen bitmiş.. Yalnız son bir yaprak kalmış ki onun da üzerine, kocaman bir sıfır var. Ürküten, korkutan bir sıfır..

Geri döndüm. Sıralara doğru ayni hasta halle ilerledim. Hepsi karma karışık, gelişi güzel bir tarafa dizilivermiş... Hiç bir sınıfta bulunmıyan, bizim icadımız olan (U) harfi şeklinde tertip ettiğimiz sıralarımızın bu karışık hali nekadar da acıklı..

Böyle olmakla beraber üzerin de son senemi geçirdiğim sıramı tanımakta hiç te güçlük çekmedim. Daha karşıdan tozlu yüzü ile sanki bana gülümsüyor, bir sene sevinçlerini, acılarını dinlediği aziz dostunu kucağına davet ediyor gibiydi. Yaklaştım, titriyerek kapağını açtım. İçerisi badanasız, sıvaları dökülmüş harap bir duvarı andırıyordu. Bir çok fotoğraflarla, resimlerle, renkli kâğıtlarla süslenen benim şık sıram bu mu?.. Onunla bunu tefrik etmek öyle güç ki...

Sınıfta ağır ağır dolaşarak sıraların kapaklarını açıyor; içersindeki numaraları okuyarak sahiplerini hatırlıyorum. İşte kapağın iç kısmına kalın kalemle yazılan bir numara ve bir isim: "311 Suat„... Durmadan, usanmadan Aya orijinal şiirler yazan Suat, ne sevimli ne tuhaf bir çocuktu.

Ancak yirmi iki yaşında olmasına rağmen bembeyaz teller haline gelen saçları onu söylediğimiz gibi: "Ak saçlı genç ihtiyar„ yapmıştı. Bilmem neden harekâtı, giyinişi de ihtiyar ve söküktü. Mektep kasketini eline nasıl rasgelirse başına öylece geçiriverir, gömleğinin yakası sağa kaçmış, fırlamıştır. Kır renkli buyunbağı, birbirinden uzak bu iki yaka ucunun ortasından aşağıya buruşuk bir halde uzanıvermiştir. Onun herşeyden ziyade yegâne ehemmiyet verdiği, dikkat ettiği şey bem beyaz saçlarıydi, sırasındaki küçük taş ayna ile bu beyaz tellere uzun uzun bakar, düzeltir, bu, vaktinden çok evel ağaran saçları teessürle değil, memnuniyetle gülümser, okşardı. Onu ilk nazarda görenler işte saçlarının, giyinişinin gösterdiği gibi ihtiyar, sönük bir genç.. Diyebilirler. Fakat gülme, güldürme kuvvetinin onda nasıl kök saldığını gördükten sonra asla..

Fakat acaba bukadar neşe Suadin ruhunun hakikî bir tercümanı mıydi? yoksa dudaklarından eksik olmıyan bu kahkahalar kalbindeki dertleri, acıları örtmek„ başkalarına göstermemek için bir örtü, bir siper vazifesini mi görüyordu? onunla ciddî görüştüğüm zamanlar kalbinde gizli derin yaraların, kederlerin yer ettiğini görmüş ve anlamıştım.

Yürüdüm. "404„ Kerimciğin sırası önünde durdum. Saf çocuk, temiz çocuk bu rakama ne kadar da hiddetlenirdi. Her üç ayda bir imtihan numaraları okunur:

401 — 5

402 — 3

403 — . . . ilâ..

Eyi, fena herkesin numaraları sükûnetle takip edilir. Fakat tam sıra ona gelir; " 404 „... Bu iki dörtlü rakama her vakit olduğu gibi bu defa da muhakkak bir dördün ilâve edileceğini bildiğimiz için notları okuyan muallimden evel biz fısıldaşırız:

— 404 : 4 ...

Eyi numara aldığı halde ancak bu dörtlerin yanyana gelmesile arkadaşları ona takıldığı için bir kız gibi utanır, mahçubiyetinden kıpkırmızı kesilir. Fısıldaşanlara sadece tuhaf bir çatışla kaşlarını çatar, dik dik bakar. Vücudü oldukça şişman ve boyu kısa olduğu için bilmem hangi arkadaş ismini "Göbek Kerim„ koymuştu. Gün geçtikçe "Kerim„ kalktı. Sadece "Göbek„ diye çağırmağa başladık. Her ay başı mektep doktoru hepimizi ayrı ayrı tartar, kilolarımızı kaydederdi. Bütün sınıf birer birer kantara biner, iner, ne gülen olur, ne de dikkat eden. Fakat sıra tam Kerime geldimi hepimiz sıhhat kantarının etrafını çevririz. Bakalım bizim "Göbek„ kaç kilo arttı diye. Biçare bu vaziyetten sıkılır. Kızarır tuhaf bir üzüntü içinde ayaklarını kantara uzatırken muzibin biri seslenir:

— Yavaş bas.. O koca vücudün ibrenin yayını gevşetecek. Maazallah bir kilo fazla gelse her ağızdan bir tenkit fısıltısı çıkar:

—Ayıp ayıp bukadar göbek de ne olacak? biraz koş, onu erit...

— Ne olacak semiz bir kaz gibi besleniyor.

— Öyle söylemeyin .. Dünyanın en muhterem adamları göbekli olanlardır.

Nihayet biçare bütün bu tenkitlerden kurtulmak için ne teessüf etmenin, ne de kaş çatmanın para etmiyeceğini bildiği için en eyi çare olarak yavaşça sıvışmayı bulur.

Belki bu satırları okurken de bana kızacak, köpürecek. Fakat ne zararı var? Biliyorum ki şimdi bulunduğu uzak

yerden bana mektup yazmak için kalemi eline alınca hiddeti sabun köpüğü gibi bir hamam taşının göbeğinde söner gibi sönüverecek.

*
* *

Cıvıl cıvıl, mantıklı, mantıksız her işe karışan, atılan bir Kerim daha vardı. İsimleri ayni olmakla beraber vücutleri, hareketleri her şeyleri taban tabana zıttı. Birinci Kerim ne kadar şişmansa diğeri o kadar kurudur. Göbek Kerim ağır ağır söyler, fakat diğer Kerimin konuşmasında, hattâ yemek yiyişinde bir makine sürati vardır. Onların yalnız isimlerile beraber yekdiğerine benzeyen noktaları ikisinin de ekseriya birden taşması, sonra yine birdenbire sönüvermesidir. Fakat bu sonuncu müşterek vasıf zayıf Kerimde adeta bir hastalık şeklindedir. Başkalarına hiç tesir etmiyen bir vak'a bir hareket onun üzerinde en büyük tesiri bırakır. " Hararetli bey „ diye verdiğimiz isim onun taşkınlığını, atılışını, çabukluğunu,ateşini anlatmak için en güzel bir misaldir.

*
* *

Artık sınıfta duramadım. Kırk yedi arkadaşı ayrı ayrı hatırlamak demek kalbime kırk yedi tane bıçağın saplanması demekti. Yine ağır ağır ayni ölü adımlarımı sürüyerek çıkıyordum. Gözlerim duvarları huzünle, yeisle süzdü. Bu beyaz dört duvarda iki ay eveline gelinciye kadar asılı duran feylesofların resim yerleri bomboştu. Nerde o, Almanyayı uyandıran, ateşin hitabeler irat eden (Fihte), nerde ak saçlı, munis bakışlı, hayatında çocukları omuzlarında taşıyan (Tolustuy), nerde " dilençilere insanca yaşamayı öğretmek için kendisi bir dilenci gibi yaşıyan " Pastalöji„.. Nerde "Ruso„, nerde koca " Kant „ ...

Hepsi hepsi bizim içinmiş .. Biz bu sınıf kapısından çıktıktan sonra onlar da sökülmüşler, hayattan nasıl göçüp gittilerse resimleri de buradan, bu beyaz duvarlar üzerinden öylece göçüvermişler ..

. . . . . .

Dışarıya adımlarımı attım. Kapıda yine hafif bir gıcırtı.. Beyaz tokmak yine ayni ağırlıkla döndü.

Salon yine sessiz, yine boş.. Yalnız saatin sesi:

— Tik.. Tak!. Tik.. Tak!..

Bu son saatlerin geleceğine altı senelik koca müddet zarfında hiç ihtimal vermemiş, inanmamıştım. Halbuki işte bu dönen, ilerleyen yelkovan son saatlerimi değil, son acı dakikalarımı da sürüklüyor. Niçin gülümyor, niçin sevinmiyorum?. Niçin kalbimde ağlamak, ağlatmak ister gibi bir üzüntü, bir acı var? Niçin ayaklarım ilerlemekten ziyade geriliyor? Niçin o uzun hayatın içinde geçen ders zamanlarında olduğu gibi ayaklarım yine ayni hevesle, şevkle,teklifsizce teneffüshaneye koşmuyor.

Of... Bu (Niçin) lerin cevabını veririm, verebilirim.. Biliyorum... Fakat, fakat söylemek istemiyorum.. Sanki korkuyorum...

M. CEVDET

Halkevimizin bir buçuk ayda yaptığı ve başardığı işler

Halkevimiz açıldığının ertesi günü ülkü yolunda tasarladıklarını başarmak için çalışmıya başladı, bir buçuk ay içinde yapmış olduğu işler şunlardır:

İdare heyetimiz herşeyden evel Halkevi binasını bütün şubelerinin ve diğer cemiyetlerin çalışmasına ve barınmasına elverişli bir hale getirdi. Yazı işlerini, içerki ve dışarki iş yolunu yoluna koydu. Dokuzuncu olarak Müzeler ve sergi şubesini de kurdu. Âzasını Yedi yüz elliye çıkardı. Ülküsünü saymak ve saydırmak onu halka sevdirmek ve benimsetmek için Halkevi adını ve ona bağlı herşeyi göze çarpar bir titizlik ve canlılık içinde bulundurmayı esas bildi ve bilmektedir. İnandırmak için inanmış olmayı bir kaide tanımaktayız.

Evimizin açılma gününden: Sağdan sola: Erkânıharbiye reisi, Fırka reisi Tevfik Fikret, Belediye reisi Naci, Vali İbrahim Etem, Halkevi reisi Esat Âdil Beyler.

Halkevini toplu varlığımız için bir kaynak bilerek ve diğer bütün içtimaî toplulukları o kaynaktan sayarak Himayeietfale daima destek olduk. Hilâliahmere canlı bir varlık vermeğe çalıştık. Veremle mücadele, ağaçları koruma cemiyetini kurmak üzereyiz. Bu gibi teşekkülleri çoğaltmak ve onları kendi kendilerine işler bir hale koymakla bir taraftan kendi vazifemizi, diğer taraftan haricî iş bölümünü yapmış olacağız.

Şimdiye kadar on sekiz içtima yapmış olan umumî idare heyetimiz her salı günü akşamı toplanarak dokuz şubenin çalışmasını tahlil ve terkip ederek halkevimizin yüksek ülküsü yolunda derin bir sayğı ve sevgi içinde konuşur, tanışır ve her haftanın hızını temin eder. İdare heyetimiz şu arkadaşlardır: Reis Esat Âdil bey, Şube mümessilleri: Türk Dili başmuharriri Kenan Emin, Kimyaker Abdi, muallim Suat, hastane başhekimi Ali Riza, eczacı Avni, başmüstantik Niyazi muallim Abdullah, muallim Halit, doktor Kemal beyler.

Şubelerimizin başardıkları işler sıra ile şunlardır:

Dil, Edebiyat, Tarih:

Dil, Edebiyat, Tarih kollarına ayrılan bu şubenin her koluna komite azasından biri reislik etmekte ayrı ve toplu çalışmaktadır.

Bu şube komitesi ve kollar her Pazartesi, şubenin umumî işleri için her çarşamba ve cumartesi, dil anketi için Halkevinde; her pazar günü söz derlemesi için

derleme heyetile birlikte vilâyette toplanmaktadır.

Dil İşleri:

Bu şubenin dil kolu ayni zamanda Türk Dili Tetkik Cemiyetinin merkez heyetini teşkil ettiğinden bu yoldaki çalışması ve şimdiye kadar gördüğü işler hem Halkevimizi ve hem de dil cemiyetini tatmin edecek mahiyettedir.

Dil anketi için Dil cemiyetinin ajanslarla verdiği kelimeler bir liste halinde beş yüz adet bastırılarak halka, memurlar müesseseler, mekteplere ve ayrıca mülhakata dağıltılmaktadır. Bu ankete karşı halkın alâkasını çekmek için her yere afişler asılmıştır. Şehrin münasip yerlerine ve okuma odalarımıza koyduğumuz kutulara bu dağıttığımız listeler karşılıkları bulanlar tarafından atılmaktadır. Haftada iki defa açılan bu kutulardan her defasında 80 - 100 kadar cevap çıkmaktadır. Bu anketler her çarşamba ve cumaertesi komite azasile diğer şubelerden gelen meraklı ve mütehassıs arkadaşlarla birlikte elenerek hem matbuata hem Türk Dili Tetkik Cemiyetine gönderilmektedir. Bu karşılıklar ayrıca bir deftere yazılarak büyük ve millî dil inkılâbının bir hatırası olarak saklanmaktadır.

Söz derleme işleri:

Her hafta pazar günleri şube komitesi vilâyetteki derleme heyeti ile birlikte derleme ocaklarından gelen fişleri tasnif etmektedir.

Diğer taraftan gerek şube azası gerek diğerleri tarafından derlenen kelimeler, ata sözleri, âdet ve görenekler "Kaynak„ın dördüncü sayısı için bir büroşür olarak hazırlanmaktadır.

Türk Dili Tetkik Cemiyetinden alınan söz derleme defterleri esnafa ve bu işe meraklı olanlara dağıtılmıştır. Bu suretle öz Türkçe sanat ve meslek ıstılahları toplanmış olacaktır.

Edebiyat işleri:

Edebiyat kolu Kaynak mecmuası ile bu işe yakından alâkadar olmakta ve yeni yetişen gençlerin inkişafına çalışmakta, halk edebiyatı araştırmaları yapmaktadır.

Tarih işleri:

Türk Tarihi Tetkik Cemiyetinin gönedrdiği program üzerinde çalışmak üzere her tarih kolu kendi arasında bir iş bölümü yapmıştır. Yakında ilk eserlerine şahit olacağız.

Konferanslar:

Şubenin en esaslı çalışmalarından biri olan konferanslar, aylık umumî çalışma programı halinde Halkevi reisliği tarafından tanzim edilmektedir. Şube ilk olarak 31 mart günü mimar Sinanın yıldönümünü kutlulamıştır. Halkevi büyük salonunda yüzü geçen arkadaşla büyük Sinan sayğı ile anılmış, Halkevi reisi Esat Âdil bey Sinanın hayatından, sanat dehasından ve eserlerinden bahsetmiştir.

Dil, Edebiyat, Tarih şubesi komitesi: Reis Kimyager Abdi, aza: orta mektep müdürü Selçuk, muallim mektebi tarih muallimi Kâmil, muallim İlhan bayler.

Kütüphane ve Neşriyat şubesi:

Şehrin dört muhtelif yerinde açtığı dört okuma odası ile işe başlıyan bu şubemiz Halkevimizin her şubesi için birer kültür kütüphanesi yapmak esasını düşünerek binanın en güzel bir salonunu tanzim etmiş ve büyük bir kütüphane vücude getirmiştir. İlmî bir tasnife tabi olan bu kütüphanenin bugün mevcudu dokuz yüzü buldu. Bütün kitaplarımız ciltlidir. Halk tarafından birçok kitap teberrü edilmiştir. Komitenin ve reisinin yüksek ve imanlı çalışması ile pek yakında birkaç bin kitabımız olacağına şüphe yoktur. Sabah ondan gece ona kadar açık olan kütüphaneye her gün vasatî yüz yirmi kişi devam etmektedir.

Bu şubemiz vilâyet içinde mevcut bütün kitapların bir fihristini yapmaktadır. Yakında okuma odalarını nahiyelere ve köylere de teşmil edecektir .

Neşriyat:

Bu şubemiz "Türk Dili„ ve "Balıkesir„ gazetelerini kendine birer neşir vasıtası bilmektedir. Ayda bir Halkevi reisi ve bu şube azası Esat Âdil beyin idaresile çıkardığı "Kaynak„ mecmuası hem bu şubenin hem Halkevimizin kültür ve neşriyat elamanıdır .

Kütüphane ve neşriyat şubesi komitesi: Reis : Matbaa müdürü Hasan bey, aza: Türk Dili başmuharriri Kenan Emin, orta mektep edebiyat muallimi Gazali, mühendis Rüştü, Türk Dili idare amiri Muzaffer beyler.

Halk dershaneleri ve kurslar şubesi:

İki İngilizce, üç Fransızca kursu açmıştır. Münaci, Sabit, Nusret, Haldun ve Sadettin beyler tarafından idare edilen ve haftada on iki saat olan bu kuruslara muntazam devam eden talebe yekûnu yüz otuz, mukayyet yüz seksendir.

Bu şubemiz çalışma programının ilk maddeleri olan kadın ve erkek gece mektepleri her türlü hazırlığını ikmal etmiştir :

Bu şube komitesi; Reis: Orta mektep tıbiiye muallimi Bedri, aza: muallim Abdullah ; lise muallimlerinden Haldun, muallim Sami beyler.

Spor şubesi :

Her hafta cuma günleri atlı spor yapmaktadır. Kolordu kumandanımız tarafından her türlü kolaylık ve himayeye kavuşmuş olan bu spor kolu on sekiz at ile çalışmaktadır. Spor şubesi mıntakaya mensup kulüplerin bütün azasını kendi sakfı altında ayrıca birleştirerek onları daha ziyade mıntaka faaliyeti haricinde kalan diğer sporlarla meşgul etmektedir.

Bir Balıkesir şehri futbol takımı yapmıştır. Çok esaslı ve geniş bir çalışma programı hazırlamış olan bu şubemiz yakında eser vermeğe başlıyacaktır. Halkevi bir Tenis kordu hazırlamak üzeredir.

Spor şubesi komiteşi: Reis: beden terbiye muallimi Zeki bey, aza: doktor Kemal, Daniş, Hamit, Şevki beyler.

İçtimaî yardım şubesi:

Bu şube herşeyden evel kendi çalışma mevzuunu esas tutan diğer cemiyetleri benimsemekte onların çalışmalarını kolaylaşdırmakta bu suretle hakikî iş bölümünü tahakkuk ettirmektedir.Bu meyanda Himayeietfal için her türlü müzahereti göstermektedir. Hilâliahmerin faaliyetini artırmasına yardım etmiştir. Veremle mücadele cemiyeti kurmak üzeredir.

Kendi çalışma programının tatbikine geçmek üzere olan bu şubemizin komitesi Reis: doktor Kâmil, aza: diş doktoru Fuat, doktor Mehmet Ali, doktor Nazmi, eczacı Azmi beyler.

Köycülük şubesi:

Vilâyet muhitini tetkik ve bu yolda yazılmış eserleri tetebbu ederek çok kıymetli bir çalışma programı hazırlamıştır. Derhal bu proğramın tatbikine başlamak üzeredir.

Köycülük şubesi komitesi: Reis: Avukat Sadık bey, aza: Başmüstantik Niyazi, Lise muallimlerinden Naci, İstasyon başmemuru Ekrem, Emin beyler.

Güzel sanatlar şubesi:

Musiki, koro, resim ve tezyinî resim, kadın işleri gibi kollara ayrılmış olan bu şubemiz evimizin açılışından beri ciddî bir çalışma içindedir.

Otuz kişilik bir koru heyeti muallim Halit bey tarafından yetiştirilmektedir. Bir resim ve tezyinî resim, kadın işleri kurs-

ları bu şubenin en çalışkan iki koludur. Mayıs sonlarında açacağı güzel sanatlar sergisi için de çalışmaktadır.

Ayda iki defa tertip edilecek olan güzel sanatlar gecesinin ilki önümüzdeki hafta yapılacaktır.

Bu şube komitesi: Reis: muallim Kemal, aza: muallim Halit bey, muallim Hacer hanım, İffet Sadık hanım, muallim Sırrı bey.

Müze ve sergi şubesi:

En son kurulan bu şubemiz büyük himmetlerle ilk eserini vermiş Halkevine küçük bir müze yapmıştır. Çok ilmî esaslarla hazırladığı programını tatbika geçmiş olan bu şubemizden ilk beklediğimiz büyük bir vilâyet müzesidir. Bu yolda çalışmaktadır.

Şube komitesi: Reis: eczacı Avni bey, Murat, Hilmi beyler.

Temsil şubesi:

Vilâyetin sahne ve tiyatro telâkkisinde derin bir inkılâp yapmaya muvaffak olan bu şubemiz Halkevimizin ülküsünü yaymakta ve evimize karşı sayğı ve sevği temin etmekte büyük faydaları dokunmaktadır. İçtimaî mevkileri ve kültürleri yüksek arkadaşlardan mürekkep bir temsil heyeti vücude getirilmiştir. Rejisör Feyzi beyin itinasile çalışan bu heyet ikizler piyesini iki defa sahsneye koymuş çok kuvetli bir hatıra bırakmıştır. Edebî heyeti ile aksasüvar heyeti mükemmeldir. Halkevimizin beş yüz kişilik salonuna kurulan sahne teknik noksanlarını tamamlamaktadır.

23 Nisan günü vereceği temsile çalışmakta olan bu şubemiz her ay bir temsil verecek ayrıca bu faaliyetini etrafa teşmil edecektir.

Temsil şubesi: Reis: lise edebiyat muallimi İsmail Hilmi bey, muallim Mükerrem Hanım, Sabit, Feyzi, Suat beyler.

★

Kavaklı Osman bey

Bütün ömrünce bir vatancı ve milliyetçi örneği olarak yaşıyan Gönen belediye reisi Halk Fırkası kaza reisi ve meclis azası Kavaklı Osman bey geçen hafta ebedî istirahate çekildi.

Millî mücahede yıllarının ünlü bir kahramanını kaybeden memleket de ailesi kadar mustariptir.

" Kaynak „ gelecek sayısında bu yüksek hamiyet örneğinin hayatından bahsedecektir.

Bir Tashih

İlk sayımızda çıkan "Balıkesir Vilâveti Zeytinciliği„ adlı yazı hakkında Erdek Belediye Reisi Selâhattin beyin bir mektubunu dercediyoruz. O tetkika esas olan mahazlar gösterilmişti . Bununla beraber Salâhattin bey arkadaşımızın alâkasına teşekkür ederiz :

Balıkesir Halkevi Reisi ve Kaynak neşriyat müdürü Esat Âdil beye

Efendim ;

Kaynak risalesinin birinci sayısında beşinci sahifesinde Balıkesir Vilâyeti Zeytinciliği hakkındaki yazınızı okuduk. Bandırma kazasında yalnız Edincik nahiyesinin zeytin ağaçları vardır . Erdek mülhakat ve köyleri her taraf zeytinliktir. Erdek zeytin ağaçı miktarı 150000 gösterilmistir. Halbuki Erdekte 800000 ni mütecaviz zeytin ağacı vardır. ve bunlar kâmilen aşılı zeytin ağaçlarıdır.

Lütfen tashihini rica ve arzu hürmet eder muvaffakiyetler temenni ederim efendim . 10 - 4 - 933 B . R

Selâhattin

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

Her ayın
19 zunda çıkar.

15

KURUŞ

TÜRKİYAT